

MOKSLO LIETUVA

2006 m. gruodžio 21–2007 m. sausio 3 d.

LIETUVOS MOKSLININKŲ LAIKRAŠTIS

Nr. 22(356)

Leidžiamas nuo 1989 m., du kartus per mėnesį

Kaina 2 Lt

SU ŠVENTĖMIS!

Gedimino Žemlicko nuotrauka

Lietuvos mokslinių bibliotekų asociacijos konferencijoje, skirtoje kompiuterinių duomenų bazių reikalams, Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos sekretorius Rolandas Kvietkauskas savo prakalboje apibūdino Bilo ir Melindos Geitsų fondo (*Bill and Melinda Gates Foundation*) remiamą projektą, skirtą Lietuvos viešosioms bibliotekoms, ypač esančioms toli nuo didesnių miestų, kompiuterizuoti. Fondas įgyvendina 1997 m. pradėtą Pasaulio bibliotekų programą. Ja siekiama sudaryti galimybę bibliotekose nemokamai naudotis moderniosiomis informacinėmis technologijomis, mokytis ir gauti reikalingos informacijos. Programos biudžetas – 328 mln. JAV dolerių.

Paprašėme Rolandą KVIETKAUSKĄ *Mokslo Lietuvos* skaitytojus išsamiau supažindinti su šio Fondo parama Lietuvos bibliotekoms.

Gerbiamasis Rolandai Kvietkauski, kiek pasistūmėjo derybos su Bilo ir Melindos Geitsų fondu dėl Lietuvos bibliotekų kompiuterizavimo?

Kone metus su Bilo ir Melindos Geitsų fondu deriname įvairius svarbius klausimus. Šiuo

Bilo Geitso pinigai kelyje į Lietuvą

metu jau esame pasirašę trišalę sutartį tarp Lietuvos kultūros ministerijos, Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos bei Bilo ir Melindos Geitsų fondo. Šis Fondas skyrė beveik 0,5 mln. litų paramą projektui, skirtam Lietuvos regionų bibliotekų kompiuterizavimui, rengti. Prie Lietuvos nacionalinės M. Mažvydo bibliotekos sudaryta darbo grupė, kuri rengs projektą. Tad pirmiausia šalies bibliotekų direktorius supažindinome su būsimu projekto principais, reikalavimais ir kitais dalykais. Dabar laukia intensyvus parengiamasis projekto sudarymo darbas.

Kokie reikalavimai bus keliami projektui, kas jį rengs?

Reikia parengti projektą, kuriame turi būti labai aiškiai numatyti Lietuvos poreikiai. Juos teks pagrįsti skaičiavimais, analize, padėties vertinimais. Geitsų fondas remia projektą lygiai 50 proc., t. y. antra tiek lėšų turės skirti valstybė. Mūsų šalis pasiūžo imtis šio projekto.

Ar būtų abejonių? Beje, ar tai bus papildomos lėšos, o gal iš to paties gana striuko bibliotekoms skirtų pinigų kapšo?

Žinoma, reikia gerai apskaičiuoti savo galimybes, tuo labiau, kad projektams teks nukreipti lėšas, kurios skiriamos bibliotekoms. Tai bus vienas iš mūsų prioritetų: toli nuo miestų esančių vietovių bibliotekų kompiuterizavimas.

Nukelta į 16 p.

2–3 p.

KOLAPSO
AUKOS

4–5 p.

ĮTEIKTOS ŠV.
KRISTOFORO
STATULĖLĖS

5 p.

DĖL AUKŠTOJO
MOKSLO
REFORMOS

11 p.

VAKARAS
VYTAUTUI
MAČERNIUI

14 p.

BOLONIJOS
PROCESAS IR
ANGLISTIKOS
STUDIJS

Pradžia Nr. 21

Tęsiame pašnekėsį su Lietuvos katalikų mokslo akademijos Centro valdybos pirmininku akad. dr. Pauliumi Subačiumi, Vilniaus universiteto docentu. Pašnekovas taip pat yra Mokslo ir studijų sistemos reformos metmenis parengusios darbo grupės, inicijuotos Lietuvos Respublikos liberalų sąjūdžio, narys.

Priedanga bergždumui

Ar nemanote, kad lietuviškasis intelektualumas pirmiausia reiškiasi per norą neigti, siekį skaldyti, bet ne siekį suprasti, jungti įvairių patirtį ir vertybes. Gal tai iš geranoriškumo ir tolerancijos suprasti bei priimti kitus stokes? Net skaitydamas recenzijas, kritikos straipsnius pirmiausia jaučiu ne autorių nuoširdų jaudinimąsi dėl vieno ar kito trūkumo, bet mėgavimąsi savo paties kandumu, kuris kartais perauga į negeranoriškumą ir piktumą. Savoka „kritika“ suvokiama tiesmukai, kaip būtinybė kritikuoti, t. y. maišyti su žemėmis. Tas pasakytina ir apie lietuviškąjį ekspertavimą. Bet gal tai visuotinė savybė? Saldus noras artimąjį „pastatyti į vietą“. Retai kada tenka matyti nuoširdų džiaugsmą kito laimėjimais. Žinoma, jei tas kito nėra su autoriumi susijęs tam tikrais ryšiais, kai pataikaujama, keliaklupsčiaujama, bet tai jau kita tema.

Kai žmonės paleidžia iš narvo, jie netenka realybės jausmo ir rėkdamis bėga laukais. Šis reiškinys Lietuvoje vis dar vyksta. Nemažonai, kad ne vienas asmuo savo mokslinį ir kultūrinį bergždumą mėgina pridengti kokia nors ideologija. Vieni tą darė dangstydamiesi sovietine ideologija, kiti dangstėsi katalikiškumu, tautiškumu ar patriotiškumu. Nesunku rasti pavyzdžių, kai autoriai tą patį daro prikišdami rodydami savo liberalumą ar globalumą. Tada neišvengiamai kyla reakcijos, labai dažnai jos būna tūžmingos.

Katalikų mokslo akademijos nariai prisistato esą lietuviai ir katalikai – ir tai puiku. Tad gal natūralu, kai liberalas deklaruoja save kaip liberalą, kairiųjų pažiūrų žmogus neslepia savo įsitikinimų, lygiai kaip ir kitos politinės ar kultūrinės pakraipos pilietis. Tada lengviausia susikalbėti, nes aiškios išėitės pozicijos, kriterijai, kuriais žmogus vadovaujasi vertindamas įvykius ar reiškinius.

Nemanau, kad žmogui būtina visada vaikščioti prisisegus etiketę. Tačiau yra klausimų, kai labai aišku, iš kokių pozicijų vertinama, kartais labai naudinga deklaruoti pozicijas, o to aiškumo neretai stinga. Tačiau tebelieka nemažai atvejų, kai etikete mėginama pridengti bejėgiškumą. Įprasta, kad ši „yda“ būdavo prikišama katalikiškos ir tautinės orientacijos žmonėms, bet tą patį mėgina daryti labai skirtingų pasaulėžiūrų žmonės. O sąžiningo mokslininko ir kultūrininko reikalas – priešintis akademinėi simuliacijai, neatsižvelgiant į tai, kokiose stovyklose ar apkasuose reiškiasi įvairūs trūkumai.

Minėjau savo ugdytoją universitete prof. Juozą Girdzijauską, o neformalus mano ugdytojas buvo žurnalas *Naujasis Židinys*. Redakcija, kūrybinė bendradarbių aplinka formavo labai aukštus kokybės kriterijus. Vienas rašytojas net yra pasakęs: visi žino, kad redakcija bet ką gali nuleisti nuo *Naujojo Židinio* laiptų... Gal tai nėra labai gražus posakis, bet turėta

Kolapso aukos (2)

Lietuvos aukštojo mokslo reformos būtinybę, atrodo, panašiai supranta ir Lietuvos mokslininkų sąjungos pirmininkas Antanas Kulakauskas, ir Lietuvos katalikų mokslo akademijos Centro valdybos pirmininkas Paulius Subačius

galvoje, kad nepaisant ideologinės priklausomybės ir titulų, pirmiausia buvo žiūrima teksto vertės, ar jis aktualus ir įdomus. Kitokių tekstų stengtasi neskelbti. Nežinau, ar išmokau tas pamokas, bet kiek mano jėgos ir supratimas leis, kiek bendruomenė parems, panašius principus stengsiuos taikyti ir Lietuvos katalikų mokslo akademijos leidiniams, Akademijos renginiams. Gal ne visi liks sužavėti, patenkinti, bet ką padarysi. Kiekvienas savaip turime prisidėti prie kokybės. Netikiu, kad ją užtikrins kokia nors išorinė kontrolė ar formali ekspertizė, nes tik pati mokslo bendruomenė gali kelti kartelę aukštynei ir mėginti per ją peršokti.

Antpečių žvaigždučių slegiami

Ką manote apie autoriteto reikšmę? Juk dažnai ne tiek pati mintis ar idėja svarbios, bet lūpos, kurios ištaria, pavardė, kuria pasirašoma. Ar titulas, mokslo laipsnis ir regalijos lemia minties svorį?

Mokslo pasaulyje, kultūros ar akademinėje aplinkoje autoritetas yra svarbus dalykas. Kai visuomenė ar akademinė bendruomenė žmogui priskiria moralinio ar akademinio pirmumo savybę, tai visai natūralu, kad iš dviejų autorių ar oratorių bus cituojamas panašią mintį pasakęs tas, kuris pačios bendruomenės primamas kaip autoritetas. Tačiau kita vertus, pas mus pernelyg smarkiai orientuojamasi į formaliuosius autoritetus, antpečių žvaigžduotes. Dažnai pasitaiko ir ironiškų situacijų. Kai banalybę lepteli doktorantas, asistentas, kartais galima numoti ranka. Bet kai negudrias mintis skelbia autoritetai, tai jau kelia juoką. Mūsų visuomenėje yra nemažai tokio komizmo. Gal tai ir keista, bet tuo serga visa pasaulio akademinė visuomenė. Tokios „ligos“ gyvuoja visur, kur egzistuoja antpečiai. O Lietuvoje ši „liga“ dar sunkesnės stadijos, ir ją reikia gydyti.

Gal žinote vaistą?

Pasaulyje tokie vaistai žinomi: tai anoniminių recenzavimas. Recenzantai nežino, ką recenzuoja, o au-

torius nežino, kas recenzuoja. Mūsų siauroje terpėje tą užtikrinti sunku, bet įmanoma.

Bet gal kartais reikėtų išlaikyti ir krikščionišką atlidumą? Gera proga pakalbėti apie klaidų naudą. Klysti – žmogiška, o žmogiškos klaidos – tai ir tam tikro nuoširdumo įrodymas. Ar nemanote, kad iš klaidų galima daug išmokti? Ir labai gerai, jei iš svetimų klaidų.

Kuo aukštesnis mokslinis laipsnis, titulas, tuo didesnė atsakomybė. Visiškai nepateisinama, kai „laipsniuoti“ žmonės pasirašinėja recenzijas, rekomendacijas jų patys ne skaitė. Akademinėje aplinkoje tai nėra retas reiškinys.

Matyt, taip pasitaiko humanitarinėje ar filologų aplinkoje...

(Juokiasi.) Nenorėčiau sutikti, manau, kad taip vyksta visur. Mėginimas mokslus suskirstyti pagal citavimų kiekį jau sukėlė Lietuvoje daugybę ginčų ir nepasitenkinimo, o visa tai veda prie to, kad norima Lietuvos mokslo tarybą pertvarkyti į dvi: gamtos mokslų ir technologijų tary-

bą bei humanitarinių ir socialinių mokslų tarybą. Beje, taip yra daugelyje šalių. Bet tai tebūna mūsų pašnekiesio išnaša, kurios nesu linkęs toliau komentuoti.

Tęskime pradėtą temą. Prisiimant „žvaigžduotes“ reikėtų prisiimti ir atsakomybę. Kai ekspertai atmeta knygas, straipsnius, neva jie nemoksliniai, kompromituojantys mokslą, tai siūlyčiau įsižiūrėti, kas už tą produkciją yra laidavęs oficialių recenzentų ar panašiai vaidmenyje. Tai dažnai būna Lietuvos mokslui vadovaujantys asmenys. Tad gal vertinkime ir tuos, kurie praleido veikalus, rekomendavo spausdinti. Juk dėl tų pavardžių ir jų parašų buvo suteiktas fondų ar valstybinis publikacijų finansavimas. Nesakau, kad visi ekspertų vertinimai yra teisingi, bet jeigu juos laikysime teisingais, turėtų lėkti ir tų mokslo vadovų, kurie aprobavo tokią produkciją, galvos.

To katalikus moko Bažnyčia?

Bažnyčia moko, kad reikia smerkti nuodėmę, o ne asmenį. Su

žmonėmis reikia būti geranoriškiems, mėginti suprasti jų gyvenimo nuostatas, pažiūras, situacijas. Bet darbus, ypač mokslo srityje, būtina vertinti principingai. Antraip mokslas sustotų, virstų savo priešingybe. Ir apskritai dirbant reikėtų vertinti pirmiausia idėjas, bet ne jas išsakiusį asmenį.

Užsiminėte apie klaidos naudą. Mūsų visuomenėje yra taip, kad tituluotiesiems tarsi neleidžiama parašyti nevykusio straipsnio, išleisti ne visai sėkmingos knygos. Bet mokslo pasaulyje tai visai natūralus dalykas – vienas ar kitas kūrybos vaisius gali būti ir ne visai vykęs. To nereikėtų pamiršti.

Skatinti akademinį bendruomeniškumą

Bendradarbiaudamas su konkrečiais mokslininkais visada gali išgirsti vienokių ar kitokių požiūrių į šalyje vykstančius procesus, taip pat mokslo ir studijų srityje. Kartais susidaro išpuolis, jog neturime bendro atskaitos taško, o vertinama iš savo asmeninės partitės. Priklausymas įvairioms profesinėms bendrijoms, mokslinėms draugijoms lengviau padėtų rasti bendrus atskaitos taškus, tada gal lengviau būtų susikalbama kad ir dėl moksle būtinų permainų. Tad gal Lietuvos katalikų mokslo akademijos kartais garsiai pareikšta pozicija dėl vienu ar kitu mūsų moksle vykstančių reiškinų galėtų padėti telktis bent jau panašiai mąstantiems, tai būtų ir akademinio bendruomeniškumo skatinimas.

Kai šį pavasarį įsitraukiau į Lietuvos Seimo vicepirmininko Gintaro Steponavičiaus sutelktą neformalią darbo grupę mokslo ir studijų reformos metmenims rengti, dar nebuvau Katalikų mokslo akademijos Centro valdybos narys, į valdybą buvau išrinktas tik vasarą. Todėl man labai rūpėjo, kaip mano bendraminčiai iš Lietuvos katalikų mokslo akademijos reaguos į mūsų darbo grupės parengtus metmenis, į siūlomą reformos projektą. Jo nereikėtų vadinti liberalų projektu, nes Liberalų sąjūdis buvo tik viena iš pusių. Iš tikrųjų grupė, kuri tą projektą parengė, buvo nepartinė, joje dalyvavo įvairių nuostatų žmonės. Mano dalyvavimas grupėje iš pirmo žvilgsnio gal ypač iškrepta iš bendro konteksto, bet iš tiesų susibūrė labai skirtingi žmonės. Taigi man buvo labai svarbu įsitikinti, ką kiti Katalikų mokslo

Vilniaus universiteto senųjų rūmų Didžiajame kieme

Kurkime ateitį drauge!

Pranešimas žiniasklaidai

VU Teorinės fizikos ir astronomijos institutas (VU TFAI), Matematikos ir informatikos institutas (MII), VU Teorinės fizikos ir astronomijos instituto Planetariumas (VU TFAI Planetariumas) bei Lietuvos mokslininkų sąjunga (LMS) pradėjo įgyvendinti 1,17 milijono litų vertės projektą *Mokslas. Mokslininkai. Visuomenė*, kurio tikslas – priartinti mokslą prie visuomenės, supažindinti plačiąją visuomenę su mokslininkų veikla, sukurti šiuolaikiškomis interneto technologijomis pagrįstas mokslo žinių, inovacijų, technologijų, neformalaus švietimo sklaidos visuomenėje priemones, stiprinti tarpdisciplininius ryšius tarp įvairių mokslo šakų.

Projektas padės sukurti sąveikos mechanizmus tarp įvairių sričių mokslininkų ir visuomenės, skatins diskusijas, sieks sudominti mokslo laimėjimais, supažindins su informacinių technologijų galimybėmis. Virtualų bendravimą ir visuomenei skirtos informacijos rengimą bei sklaidą papildys periodinis mokslo populiarinimo leidinys *Lietuvos dangus*, MII skaitmeninės leidybos mokymo kursai ir reguliarūs Planetariumo bei Teorinės fizikos instituto Molėtų observatorijos renginiai visuomenei.

VU TFAI kartu su partneriais pateikė paraišką finansinei paramai gauti pagal Lietuvos 2004–2006 m. Bendrojo programavimo dokumento (BPD) antrojo prioriteto *Žmogiškųjų išteklių plėtra* 2.5 priemonės *Žmogiškųjų išteklių kokybės gerinimas mokslinių tyrimų ir inovacijų srityje* 6 veiklos sritį – *Žinių ir gebėjimų apie mokslą, technologijas, inovacijas gilinimas ir sklaida*.

Projektas bus vykdomas dvejus metus – iki 2008 m. gegužės mėn.

Projekto *Mokslas. Mokslininkai. Visuomenė* interneto portalo adresas: <http://mokslasplus.lt>.

Daugiau informacijos teirautis:
VU Teorinės fizikos ir astronomijos institutas,
Goštauto g. 12, 341 kab., LT-01108 Vilnius
Valentas Daniūnas,
tel.: (8 ~ 5) 261 1980,
el. paštas: mokslasplus@itpa.lt

akademijos nariai mano apie sudarytus reformos metmenis. Spalio pabaigos tradiciniame Vilniaus skyriaus susirinkime, vėliau labai glausčiai Klaipėdoje pristačiau tuos metmenis. Tai padaryti paskatino vyskupas Jonas Boruta SJ. Žodžiu, rūpėjo išsiaiškinti, ar grupėje veikiu kaip privatus asmuo, o gal mane palaiko Katalikų mokslo akademija. Turiu pasakyti, kad būta didelio susidomėjimo, daug klausimų, pareikšta įvairių nuomonių. Bet iš esmės Katalikų mokslo akademijos nariai pritarė metmenims.

Mes, patys darbo grupės nariai,

galbūt ne po kiekvienu metmenų sakiniu pasirašytume, bet pasirašėme po bendru idėjų kompleksu. Ginčai dėl kiekvieno sakinio galės vykti, jeigu bus rengiamas įstatymas, nutarimas ar kiti panašūs dokumentai. O bendra metmenų kryptis priimtina ir Katalikų mokslo akademijai. Kai pristatėme metmenis ministerijoje, Švietimo ir mokslo ministrė Roma Žakaitienė šiek tiek nustebo išgirdusi, kad metmenis palaiko ne tik Liberalų partija, bet ir Lietuvių katalikų mokslo akademija, Laisvosios rinkos institutas ir kitos iš pažiūros labai skirtingos jėgos. Labai pana-

šius siūlymus dėl aukštojo mokslo studijų reformos teikia Tėvynės sąjunga. Man atrodo, kad esama gana plataus sutarimo.

Štai tokio sutarimo ir reikia siekti, norint pradėti ar tęsti reformas. Tada nebūs voliuntarizmo, nekils įtarimas, kad reforma reikalinga kokiai nors vienai partijai ar interesų grupei. Reformai, radikaliems pokyčiams reikia pribręsti.

Dabartinė padėtis aukštojo mokslo srityje yra krizinė. Reformos būtinybė akivaizdi. Abejonių gali būti tik dėl reformos pobūdžio, bet, kad ji turi būti pradėta nedelsiant, plačiai sutariama ir akademiniuose, ir visuomeniniuose terpeje.

Krizės ženklai akivaizdūs

Gal pamėginkime apibūdinti, kur labiausiai reiškiasi aukštojo mokslo krizės požymiai. Kaip Vilniaus universiteto Filologijos fakulteto, juk taip pat išgyvenančio labai nelengvą metų, atstovas tos krizės grėsmes tikriausiai ypač aštriai suvokiate. Skaitydamas pranešimą Liberalų sąjūdžio ir Friedricho Naumanno fondo organizuotoje studijų reformos metmenų pristatymo konferencijoje visai neatsitiktinai panaudojote labai aštrų žodį esamai padėčiai apibūdinti – kolapsas. Taigi gyvename krizės ar net kolapso sąlygomis. Manau, kad tai ne šiaip skambus literatūrinis epitetas. Kokius būdingiausius kolapso ar krizės požymius išskirtumėte?

Žvelgiant iš konkrečios mokslo institucijos ar akademinės bendruomenės pozicijų galima būtų nurodyti akivaizdžiai jaučiamus sunkumus ar problemas. Vis dėlto pradėsiu nuo to, kad Akademija, universitetas ir mokslo institucijos nėra beorėje erdvėje egzistuojantys dariniai. Esame pašaukti tarnauti visuomenei. Tarnauti ne kasdieniams visuomenės poreikiams, bet jos gyvavimo principams įtvirtinti. Kartais pati visuomenė ne iki galo suvokia, ko jai reikia, ar ko reikės po 30 metų, bet akademinė bendruomenė turi suprasti, kad tarnauja visuomenei. Akademinėje visuomenėje randasi vis daugiau požymių, rodančių, kad reformos neišvengiamos. Jau balsuojama ne tik rankomis, bet ir kojomis, bėgama iš Lietuvos – tai liūdniausias balsavimo būdas, vadinasi, savaiminiu gerėjimo procesu nebesipatikima. Visuomenės akyse akademinė bendruomenė ir visos jos institucijos jau nebeatlieka savo vaidmens, tai ir

yra akivaizdžiausias krizės požymis.

Siūlyčiau atidžiai suskaičiuoti, kiek nuošimčių iš pirmojo, antrojo ir trečiojo geriausių šių metų abiturientų tūkstantuko pasirinko ne Lietuvos aukštąsias mokyklas. Tie duomenys yra, bet nenorima jų rodyti, nes tai tikrąją aukštojo mokslo sistemos krizę atspindintys duomenys. Tie jaunuoliai galėjo rinktis bet kurią Lietuvos aukštąją mokyklą, bet ar pasirinko? Jie padavė dokumentus bendrajai priėmimo komisijai norėdami apsisaugoti, bet vėliau studijų sutarčių nepasirašė. Kur tie jaunuoliai atsidūrė? Jie neskina braškių, nerenka pievagrybių, bet studijuoja užsienio universitetuose. Vadinasi, nepasitiki Lietuvos universitetų teikiamu aukštuoju mokslu. Ne Lietuvoje studijuojančių geriausių abiturientų dalis yra grėsminga. Ir ta proporcija kasmet didėja.

Lėta, bet neišvengiama grėsmė

Jūs signalizujete grėsmę, bet kitas vertintojas galėtų pasakyti ir kitaip: „Mūsų geriausieji semiasi žinių prestižiniuose Vakarų universitetuose ir tas žinias jie atveš į Lietuvą“...

Jie neatveš, nes negrįš į Lietuvą. Rugsėjo pabaigoje Romoje teko dalyvauti Europos profesorių susitikime, kuriuo rengtasi 2007 m. Europos dėstytojų kongresui. Jis bus skirtas Romos sutarties (vienos iš Europos Sąjungos pradmenų) sukakčiai paminėti. Vienas profesorius tame susitikime pasakė: „Ar žinote, kokia sėkmingiausia vedybinių pažinčių kontora Europoje? Tai programa *Erasmus*, gausiausių tarptautinių santuokų programa“. Tai pašmaikštavimas, bet jis verčia susimąstyti. Labai nedaug grįžta tų, kurie išvyksta į doktorantūrą užsienyje. Jeigu ne grįžta doktorantai, tai ar grįš išvažiujantys studijuoti aštuoniolikmečiai? Jie bus visiškai įkultūrinti svetimoje akademinėje terpeje, neužsiims jį ryšiai su Lietuvos akademinė bendruomene.

Lietuvoje būtų prasminga išvis atsisakyti kai kurių labai specifinių studijų, egzotiškų specialybių, kurios labai brangios ir kur rengiama po 2–3 specialistus. Geriau valstybei skirti stipendijas, kad tie dalykai būtų studijuojami užsienyje. Tai ne tas pats, kai išvažiuoja visas sluoksnius mūsų geriausių abiturientų.

Žvelgiant žmogišku žvilgsniu, atsikračius „tautinių prietarų“,

nieko blogo, jeigu tie jaunuoliai gaus užsienyje gerą išsilavinimą ir taps Europos piliečiais. Bet tai reiškia lėtos ir nuosekliai artėjančios mūsų pačių akademinės bendruomenės mirtį. Su koku vidurkiu buvo priimta į doktorantūrą šiemet net ir geriausiame Lietuvos universitete? Tas balas nėra aukštas, nepaisant, kad rašomi geri ir neretai gal net gerokai kilstelėti pažymiai.

Kai kur džiaugiamasi, kad dar apskritai atsiranda norinčių stoti į doktorantūrą. Greitai nesumeškeriosime norinčių su universitetu sieti savo ateitį jaunuolio.

Šia prasme nebūčiau toks pesimistas, jeigu kalbame tik apie pinigų. Vis dėlto žmonės ir studijuoja, ir siekia mokslo pirmiausia dėl vidinių paskatų, o ne dėl gero uždarbio. Žmonėse tūno Smalsumas didžiąja raide, o kai kurie juk ir gimę tam, kad tenkintų tą Smalsumą. Bet nereikia ir Dievo varyti į medį, kaip sakydavo mano amžinąjį atilsį močiutė. Nereikia žmogui visais įmanomais būdais trukdyti įgyvendinti jame glūdinį smalsumą. Dar Sąjūdžio laikais studentų atstovybėje, prisimenu, diskutavome su jau amžinąjį atilsį prof. Rolandu Pavilioniu, tada Vilniaus universiteto prorektoriumi, kandidatavusiu į rektorius. Jis labai nustebo, kai studentai išskėlė reikalavimą, ką būsimasis rektorius turėtų padaryti – būtent, sutvarkyti bibliotekos darbą taip, kad biblioteka *netrukdytų skaityti*. Skambėjo paradoksaliai. Iš tikrųjų dar ir šiandien susiduriame su reikišku, kai pirkėjas trukdo pardavėjui, o skaitytojas bibliotekininkui, nors tai vis retesni atvejai. Akademinėje terpeje aptarnaujantis personalas dar labai dažnai trukdo mokslininkui. Tie pinigai, apie kuriuos visi kalba, dažnai ir yra didysis trukdys: žmogus turi gauti tokį atlyginimą, kuris jam bent netrukdytų užsiimti mokslu. Poetai gal kartais ir parašo gerų eilių, kai alkani, bet nelabai išivaizduoju vaisingą mokslinę veiklą, jeigu kasdien tenka sukti galvą dėl buto mokesčių ar dėl duonos kasdieninės. Taip prarandama intelektualinė energija.

Kodėl taip yra? Gal ne tas mokslas Lietuvoje daromas?

O kas tą gali geriausiai pasakyti? Tik pati mokslo bendruomenė, bet jai reikia duoti galimybę kalbėti savo natūraliu balsu. Laisvo balso galimybė tarsi yra, bet kol mokslininko balsas pasiekia valdžią turinčių ausį ar visuomenę, pereina daugybę redaktorių. Tai jau nebėra natūralus balsas. Turiu mintyje visus tuos kokybės kriterijus, biurokratinis suvaržymus ir t. t. Tai kyla iš valdininkų, bet ne iš mokslininkų bendruomenės.

O kas yra tie valdininkai? Išvestinė iš esamų ar buvusių mokslininkų. Nedaug kas atėjo iš gatvės ar poliūkos.

Nenoriu nieko įžeisti, bet tikras mokslininkas tik didžiausias negandos genamas paliks savo darbo vietą ir išeis į „departamentus“. Yra ir tokių asmenybių, kurios įsisuko į biurokratinės mašinos darbą nuoširdžiai norėdamos, kad ji pasikeistų. Tačiau sakydamos *valdininkai*, kalbu apie funkciją, o ne asmenį. Kitoje vietoje tie žmonės gal elgtųsi kitaip, o mašinoje turi sukintis jau pagal jos veikimo taisykles. Ne vien žmonės reikia keisti, bet ir mašiną, apriboti jos absurdiškus apsisukimus.

Bus daugiau

Liberalų sąjūdžio ir Friedricho Naumanno fondo organizuotoje studijų reformos metmenų pristatymo konferencijoje Liberalų sąjūdžio frakcijos atstovas spaudai Balys Narbutas, ISM rektorius Virginijus Kundrotas, Lietuvos laisvosios rinkos instituto prezidentas Remigijus Šimašius, LR Seimo Pirmininko pavaduotojas Gintaras Steponavičius, Lietuvos studentų sąjungos prezidentas Jonas Okunis ir Lietuvių katalikų mokslo akademijos Centro valdybos pirmininkas Paulius Subačius

Šv. Kristoforo statulėlės suvado naujuosius savininkus

Kol dešimt Šv. Kristoforo statulėlių Vilniaus rotušėje kantriai laukia, kada bus įteiktos labiausiai pasižymėjusiems vilniečiams, priminsime netoli Vilniaus miesto bičiulio Erfurto esantį nedidelį Arnstado miestelį Vokietijoje. Ant jo aikštėje esančio namo sienos yra šv. Kristoforo paveikslas. Žmonės tiki, kad, jei eidamas pro šalį pažvelgsi į Kristoforą, tai tą dieną šventasis apsaugos nuo nelaimių. Miestelio gyventojai tiki šia legenda.

Vilniaus miesto meras Artūras Zuokas savo prakalboje ceremonijos pabaigoje priminė šią legendą vilniečiams, susirinkusiems senojoje rotušėje į Šv. Kristoforo statulėlių įteikimo ceremoniją. Ilgainiui gal turėsime savų legendų, susijusių su šv. Kristoforu, nes daugelio jų pagrindas – realūs įvykiai ir žmonės. Tad gruodžio 14-osios vakarą visas dėmesys buvo sutelktas į Vilniaus ir šio miesto žmonėms labiausiai nusipelnčius asmenis. Jie buvo apdovanojami 2006 m. Šv. Kristoforo statulėlėmis už nuopelnus įvairiose miesto gyvenimo srityse.

Rotušės balkone griaudžia choro *Jauna muzika* atliekamas tradicinis iškilnių prologo kūrinys – *Daina apie Vilnių*. Skambant iškilmingai muzikai Vilniaus miesto meras Artūras Zuokas su ponia Agne ir Apdovanojimo Šv. Kristoforo statulėlėmis komiteto nariai pakyla į sceną. Tiesa, ceremonmeisteriai poniją Agnę iškart pakviečia prie stalelio pirmoje eilėje. Pristatomi komiteto nariai. Trumpą šokį atlieka „angeliukai“ – balerinos. Dešimt vaikinių, vilkinčių smokingais, vienas paskui kitą oriai įneša po Šv. Kristoforo statulėles ir sustato ant pakyls.

Gęsta šviesos, salė panyra... į chaosą. Jis truko tik 40 sekundžių, kiek tęsėsi filmukas apie fiziką teoretiką prof. habil. dr. Kęstutį Pyragą, dirbantį Puslaidininkių fizikos

Už nuopelnus švietimui apdovanojama Vilniaus pedagoginio universiteto Edukologinių tyrimų instituto direktorė, Edukologijos katedros vedėja prof. Marijona Barkauskaitė

Angeliukai kviečia ceremonijai

institute ir galintį suvaldyti chaosą. Šis mokslininkas ir apdovanojamas Šv. Kristoforo statulėle už **Nuopelnus mokslui**. Profesoriaus sukurta Chaoso valdymo teorija taikoma fizikoje, matematikoje, chemijoje, biologijoje ir net ekonomikoje. K. Pyragas yra vienas iš labiausiai pasaulyje cituojamų Lietuvos mokslininkų. Per pastaruosius 15 metų jo pavardė įvairių mokslininkų straipsniuose suskamba vidutiniškai kas 2–3 dienas. *Pyrago chaoso valdymo metodo* autorius cituotas beveik 2 tūkst. kartų, ir šis citavimo indėlis yra patikimiausias mokslininko naudingumo pasauliniam mokslui rodiklis.

Už **Nuopelnus medicinai** Šv. Kristoforo statulėle apdovanojama gydytoja dr. Stasė Mičelytė. Vilniaus universiteto ligoninėje Urologijos skyriuje gydytoja sukūrė inkstų akmenligės visapusę ir modernią gydymo sistemą. Ligoniai iš visos Lietuvos sulaukia gydytojos S. Mičelytės pagalbos. Tiesa, kai reikėjo kurti trumpą filmuką apie ją, gydytoja jautėsi kiek nejaukia ir vietoj filmavimosi siūlė savo nuotrauką – nepratusi prieš rampų šviesų.

Už **Nuopelnus švietimui** apdovanojama Vilniaus pedagoginio universiteto Edukologinių tyrimų instituto direktorė, Edukologijos katedros ve-

dėja prof. Marijona Barkauskaitė. Jos dėka daugybė Lietuvos pedagogų tęstinėse pedagogikos studijose galėjo atnaujinti ir gilinti savo žinias, kelti kvalifikaciją. M. Barkauskaitės rūpesčiu Vilniaus miesto mokyklų mokytojams sudarytos sąlygos studi-

juoti švietimo vadybos, specialiosios pedagogikos ir edukologijos magistrantūrose, įgyti dalykines ir profesines kompetencijas, atnaujinti ir įgyti naują kvalifikaciją.

Už **Nuopelnus menui** apdovanojamas dailininkas tapytojas Algirdas Petrušis. Pirmus savo kurtus paveikslus vertintojams pristatė dar 1939 m. Kaune. Daugelis žinovų A. Petrušio darbus vadina Lietuvos tapyba, kur spalvų deriniai byloja apie subtiliausią Lietuvos gamtos pažadintą sielą, o linijose skamba sutartinių ritmai. Atrodo, kad aktyviai kurti gyvąjį meną dailininkui netrūko net 2005 m. atšvėstas garbingas 90 metų jubiliejus.

Už **Bendruomenės telkimą** Šv. Kristoforo statulėle šiemet įteikta Vilniaus mokytojų namų vadovei Zenobijai Žepnickienei. Šie namai tarsi nepavaldūs gamtos metų ritmui – ištisus metus čia verda kūrybinis ir meninis gyvenimas. Mokytojų namai – tai vieta, kur ir senas, ir jaunas randa sau įdomių užsiėmimų bei renginių. Taip pat vadovės pastangų dėka Mokytojų namai tapo vienu svarbiausių sostinės kultūros centrų.

Už **Verslo plėtrą** apdovanojamas Lietuvos parodų centro *Litexpo* direktorius Aloyzas Tarvydas, per 20 metų vadovaujantis didžiausiam Baltijos šalyse parodų ir konferencijų centrui. Atviras pasauliui ir pažangai – taip galime apibūdinti *Litexpo* siekius. A. Tarvydo ir jo vadovaujamo kolektyvo pastangomis *Litexpo* plėtra tapo vienu sėmingiausių projektų, kuriam įgyvendinti panaudotos ES lėšos. *Litexpo* jau neatsiejama nuo Vilniaus vardo, tai vienas svarbiausių verslo susitikimų centrų visame Baltijos regione. *Litexpo*, 2006 m. sulaukęs daugiau kaip 0,5 mln. Lankytojų, gavo pasaulinio parodų centro statusą.

Šv. Kristoforo statulėle už **Išgelbėtas sielas** apdovanojama gydytoja Kristina Ona Polukordienė. Nuoširdus noras padėti žmonėms ir profesinė atsakomybė padėjo gydytojai prieš 15 metų atverti Jaunimo psichologinės paramos centro duris, sukurti psichologinės pagalbos telefonu tarnybą Jaunimo linija, atverti internetinio konsultavimo programą *Draugo laiškas* ir daugelį kitų psichologinės pagalbos vietų. Sunkią akimirą palaikymą gali gauti jaunas ir vyresnis žmogus, visi, kuriems reikia pagalbos. Vargu ar būtų paprasta suskaičiuoti, kiek gydytojos K. O. Polukordienės išgelbėtų sielų džiaugiasi gyvenimu, gali padėti ir kitiems.

Už **Nuopelnus kultūrai** apdovanojamas kalbininkas, vertėjas, kultūrologas Bronys Savukynas. Skaitytojai prisimena daugybę jo straipsnių, taip pat nugulusių ir į knygas. B. Savukyno pavardė neatsiejama nuo žurnalo *Kultūros barai*. Pradėjęs darbą redakcijoje 1968-aisiais, pastaruosius 15 metų B. Savukynas yra žurnalo vyriausiasis redaktorius. Jam vadovaujant mėnraštis tapo išskirtiniu reiškiniu Lietuvos kultūros ir spausdinto žodžio panoramoje.

Už **Nuopelnus sportui** šiemet Šv. Kristoforo apdovanojimą pelnė Živilė Balčiūnaitė. Ši iš pažiūros trapi, labai graži mergina jau du kartus apibėgo Žemės rutulį ir toliau nustoja. Tokia pergalės kaina sunkiausioje lengvosios atletikos distancijoje – maratono bėgime, o jos siekia viso pasaulio geriausios maratonininkės. Šiais metais Tokijo tarptautiniame maratone Živilė pasiekė naują Lietuvos rekordą – distanciją įveikė per 2 val. 25 min. ir 15 s. Živilė jau dešimt metų dalyvauja aukščiausio rango varžybose, garsina gimtąjį Vilniaus miestą ir Lietuvą. Kitais metais

2006 m. Šv. Kristoforo statulėlėmis apdovanojami su Vilniaus miesto meru Artūru Zuoku ir jo žmona Agne: prof. Kęstutis Pyragas, Zenobija Žepnickienė, Aloyzas Tarvydas, dr. Stasė Mičelytė, gydytoja Kristina Ona Polukordienė, prof. Marijona Barkauskaitė, nuotolių bėgikė Živilė Balčiūnaitė, architektas Algimantas Nasvytis, dailininkas Algirdas Petrušis ir kalbininkas Bronys Savukynas

Apdovanoti Ukrainos ordinais

Gruodžio 12 d. Ukrainos ambasadoje aukšti Ukrainos valstybiniai apdovanojimai įteikti grupei Lietuvos politikų, mokslininkų ir visuomenės veikėjų. Už išskirtinius nuopelnus Ukrainos valstybei Prezidento Viktoro Juščenkos įsaku, minint Lietuvos ir Ukrainos diplomatinių santykių užmezgimo 15-ąsias metines, Jaroslavo Išmintingojo III laipsnio ordinai įteikti Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininko pirmajam pavaduotojui Česlovui Juršėnui, Lietuvos užsienio reikalų ministrui Petru Vaitiekūnui ir buvusiam užsienio reikalų ministrui Antanui Valionui.

Jaroslavo Išmintingojo IV laipsnio ordinas įteiktas teatro *Meno fortas* direktoriui Eimuntui Nekrošui. Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų instituto direktoriui Raimundui Lopatai įteiktas III laipsnio ordinas *Už nuopelnus*. Toks pat apdovanojimas įteiktas Lietuvos Respublikos valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriui Kazimierui Lukauskiui, Lietuvos televizijos laidos *Spaudos klubas* vedėjui Audriui Siaurusevičiui, Ūkio ministerijos valstybės sekretoriui Miškiniui ir kitiems asmenims.

Šiaulių universiteto Lituanistikos ir ukrainistikos tyrimų ir studijų centro vadovei bei Lvovo nacionalinio Ivano Franko universiteto mokslinei bendradarbei dr. Aldonai Vasiliauskienei įteiktas Kunigaikštienės Olgos III laipsnio ordinas.

Pastarasis apdovanojimas ypač svarbus ir *Mokslo Lietuvai*, nes A. Vasiliauskiene yra ištikima mūsų autorė, jos dėka ukrainistikos tema mūsų laikraštyje plėtojama labai skambia gaida. A. Vasiliauskiene į Ukrainą ir po Ukrainą sistemingai važinėja nuo 1985-ųjų metų, triūšia šios šalies archyvuose, dalyvauja mokslinėse konferencijose, visuomeniniuose ir kultūriniuose renginiuose. Ne kartą yra tekę būti kaip *Mokslo Lietuvos* atstovui kai kuriuose tų renginių ir galiu patvirtinti, kad Aldona ne šiaip gerbiama Ukrainoje – ten ji mylima Ukrainoje, kaip tą sugeba ši labai plačios sielos ir nuoširdi tauta.

Kad Lietuvoje vyksta Šv. Bazilijaus Didžiojo ordino švietėjiškos ir religinės veiklos tyrinėjimai, kad rengiamos reikšmingos šiemis tyrinėjimams skirtos tarptautinės mokslinės konferencijos, yra didelis A. Vasiliauskiene nuopelnas. Tai pirmoji lietuvė, kuri apdovanojama Kunigaikštienės Olgos ordinu.

Gediminas Zemlickas

Ukrainos ambasadoje dr. Aldonai Vasiliauskienei įteikus Kunigaikštienės Olgos III laipsnio ordiną: iš kairės – Tautinių mažumų ir išeivijos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinis direktorius Antanas Pertrauskas, buvęs Lietuvos užsienio reikalų ministras Antanas Valionis, Sigita Zmijauskienė, dr. Aldona Vasiliauskiene, Ona Mišeikienė, Renata Janionienė, Ukrainos ambasadorius Borisas Klimčiukas, Anykščių dekanas kun. Stanislovas Krumpļauskas, doc. dr. Juozas Banionis, Leonora Zapereckienė ir Dalia Pajedienė

Apdovanojami Šv. Kristoforo statulėlėmis: doc. Dalia Triponienė (2005 m.), prof. Vytautas Jonas Triponis (2004 m.) ir dr. Stasė Mičelytė (2006 m.)

Apdovanojimo šv. Kristoforo statulėlėmis komiteto narys prof. Ramūnas Katilius ir šiais metais apdovanojamas prof. Kęstutis Pyragas

ji taip pat rengiasi naujiems startams.

Už Nuopelnus Vilniaus architektūrai įvertintas architektas Algimantas Nasvytis. Kolegos jį vadina architektūros maestro. Dar praėjusio amžiaus šeštajame dešimtmetyje pagarsėjęs *Neringos* kavinės Vilniuje architektūrinio ir meninio sprendimu A. Nasvytis kopė labai aukštais meistriškumo laiptais, sukūrė Nacionalinio dramos teatro, Lietuvos Respublikos Seimo rūmų, restauruotų Gedimino prospekto ir

dešiniojo Neris kranto statinių architektūrą. Nepriklausomybės laikais A. Nasvyčiui yra tekę būti Lietuvos statybos ir urbanistikos ministru, bet vargu ar aukštos pareigos jam gali pakeisti kūrybinio darbo džiaugsmą. 50 jo kūrybinio darbo metų tik patvirtina šią tiesą.

Ko gero, šią tiesą, virtusią gyvenimiška išmintimi, patvirtina ir visų dešimties šių metų Šv. Kristoforo statulėlių savininkų veiklos patirtis.

Margiris Daumantas

UNIVERSITETŲ REKTORIŲ KONFERENCIJOS KREIPIMASIS

„DĖL TOLESNĖS AUKŠTOJO MOKSLO REFORMOS“

Veiksminga ir integruota mokslo bei studijų sistemos veikla yra viena iš kertinių sąlygų stiprinant šalies ūkio konkurencingumą, kuriant sąlygas modernią žinių visuomenę ir siekiant kiekvieno jos nario gerovės.

Teigiamai vertindami didėjančią Lietuvos Prezidento, Vyriausybės ir politinių partijų dėmesį aukštojo mokslo problemoms ir pritardami reformų būtinumui, universitetų vadovai šiuo kreipimusi reiškia savo nuomonę dėl tolesnės aukštojo mokslo reformos tikslų ir veiksmų.

Universitetai praėjusiam dešimtmetyje savo jėgomis pertvarkė akademinės sistemos struktūrą, kuri dabar visiškai atitinka europinio Bolonijos proceso reikalavimus. Tas faktas buvo patvirtintas Bolonijos proceso švietimo ministrų susitikime Berne 2005 metais.

Tačiau kitos Lietuvos aukštojo mokslo sistemos grandys tebėra netobulos. Nedelsiant reikia pradėti ir tęsti darbus, numatytus Lietuvos aukštojo mokslo sistemos 2006–2010 m. plėtros plane bei išryškintus Lietuvos universitetų vizijoje ir strategijoje (2006 m.), atsižvelgti į dinamiškus europinius socialinius, politinius ir ekonominius procesus.

Universitetų valdymas turi būti pertvarkytas taip, kad jiems atsirastų sąlygos efektyviai veikti patiems, o ne būti „efektyviai“ valdomiems iš šalies, todėl reikia didinti universitetų autonomiją ir atskaitomybę visuomenei.

Šis principas kaip svarbiausias yra įtvirtintas Europos universitetų asociacijos ir Europos Komisijos do-

kumentuose. Jis sudaro sąlygas atsirasti konkurencijai tarp universitetų, o tai yra esminė prielaida gerėti studijų kokybei.

Būtina nedelsiant parengti teises, ekonomines ir socialines sąlygas universitetų konkurencingumui įtvirtinti. Tam reikia atlikti universitetų finansavimo, nuosavybės, administravimo ir akademinį reikalų tvarkymo reformas. Universitetai vieni negali įgyvendinti šių reformų. Reikia ir valdžios politinės valios bei plačiosios visuomenės supratimo ir pritarimo. Atsiradus konkurencijai tarp universitetų, susireguliuos ir jų skaičius.

Universitetų vadovai siūlo šiuos minėtų reformų principus.

Universitetų mokslui ir studijoms finansuoti: skirti valstybės lėšų; sudaryti studentams galimybes studijuoti savo lėšomis; sudaryti verslui palankias sąlygas remti studentus ir investuoti į mokslą.

Studento „krepšelis“, kurį gali sudaryti šios trys dedamosios įvairiomis proporcijomis, turi ateiti į studento pasirinktąjį Lietuvos universitetą. Universitetas turi gauti visą moksliniais tyrimais grįstų studijų kainą, kurią nustato pats, atsižvelgdamas į savikainą, konkurentų kainas ir studijų paklausą. Turi būti sudarytos palankios sąlygos visiems studentams gauti studijų paskolas, o gerai besimokantiems – dar ir stipendijas. Valstybės poreikiai absolventams tenkinami per studijų paskolų bei palūkanų kompensavimą. Moksliniai tyrimai finansuojami programiniu principu ir konkurso būdu.

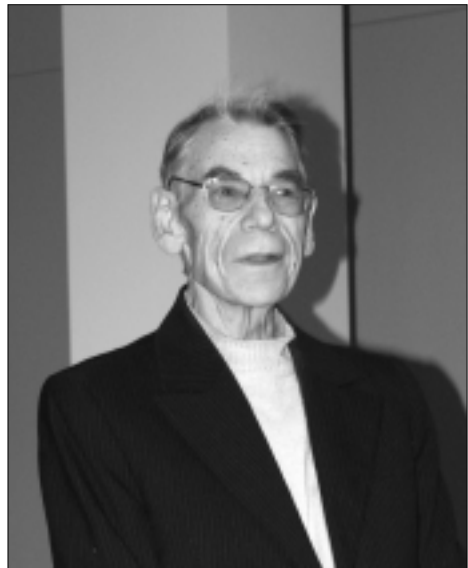
Nuosavybės reforma turi perduoti universitetų nuosavybės valdomas lėšas, kilnojamąjį turta, priskirtus universitetams pastatus ir žemę, kuriuos dabar universitetai valdo ne savarankiškai, o patikėjimo arba panaudos teise.

Administravimo reforma turi įtraukti socialinius partnerius į realų universiteto valdymą, eliminuojant dabartinę valdžios institucijų priežiūrą. Reikia išryškinti Tarybų, Rektorato ir Senato funkcijas. Taryboms, kurių sudėtyje yra du trečdaliai socialinių partnerių, pavesti strateginį universiteto valdymą, Rektoratui priskirti universiteto administravimą ir atstovavimą, o Senatui palikti visų universiteto akademinį reikalų tvarkymą. Rektoriaus rinkimo ir atšaukimo procedūra turi būti apsaugota nuo politikų įtakos ir priklausyti tik nuo socialinių partnerių ir universiteto bendruomenės.

Akademinį reikalų tvarkymo reforma turi eliminuoti valstybės įtaką tvarkant akademinį reikalus, paliekant jį visiškai universitetų dispozicijai, bei įtvirtinti tarptautinę išorinių partnerių ir nepriklausomų studijų kokybės vertinimo institucijų kontrolę.

Universitetų vadovai kviečia visas politines partijas pritarti išdėstytiems principams ir nedelsiant, dar 2007 m. pirmajame ketvirtyje, pradėti universitetų finansavimo, nuosavybės, administravimo ir akademinį reikalų tvarkymo reformą.

Valstybinių universitetų rektoriai
2006 m. gruodžio 4 d.

Gedimino Zėmicko nuotraukos

Savo kolegą ir bičiulį, kalbininką ir baltistą, poetą ir vertėją profesorių Anatolijų Nepokupną prisimena Aloyzas Vidugiris, Algirdas Sabaliauskas ir Sigitas Kregždė

Pradžia Nr. 21

Atsiminimų vakaro dalyviai Lietuvių kalbos institute prisiminė savo kolegą ir bičiulį, kalbininką baltistą, poetą ir vertėją prof. Anatolijų Nepokupną (1932–2006 m.). Ukrainos nacionalinės mokslų akademijos Kalbotyros instituto skyriaus vedėjas Anatolijus Nepokupnas apdovanotas Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino 3-iojo laipsnio ordinu.

Atvažiuoja ar grįžta į Lietuvą?

Profesorius Anatolijus Nepokupnas buvo taip susigvenęs su Lietuva, kad galima suprasti tokius parašytus žodžius, kai kalbininkas tarytum suabejoja: ar jis atvažiuojas į Lietuvą, o gal grįžtas?..

Dabar jau tikrai grįžo, – lieka tik sutikti su Lietuvių kalbos instituto direktore dr. Jolanta Zabarskaite. Ir labai gerai, kad lietuviai jaučiasi turį didelę moralinę skolą savo bičiuliui. Lygiai prieš metus netekome akad. Vladimiro Toporovo. Tai ne vien kalbotyros mokslo milžinai, bet ir garbingi piliečiai, labai aiškiai pareiškę savo žmogiškąją poziciją Lietuvos žmonėms lemtingomis 1991-ųjų sausio dienomis. V. Toporovas oficialiai atsisakė TSRS valstybinės premijos, protestuodamas prieš taikių Lietuvos žmonių žudymą prie Vilniaus televizijos bokšto. Apie mūsų išpareigojimus V. Toporovui ir A. Nepokupnui dar bus proga prisiminti, o prieš tai paklauskime dar vieno A. Nepokupno bičiulio kalbininko dr. Aloyzo Vidugirio minčių.

Jausdavosi drąsesnis

Jis prisimena A. Nepokupną kaip labai spalvingą asmenybę, talentingą kalbininką ir poetą. Gražiai grodavo fortepionu, improvizuodavo. Susiėjo su ukrainiečių kalbininku per Sigitą Kregždę – vieną geriausių Aloyzo Vidugirio draugų dar iš studijų laikų. Kartu gyveno bendrabutyje, dviračiais apkeliavo Rytų Lietuvą ir Pabaltijį.

Prisiminė, kaip iš Kijevo atvažiavo Anatolijus, prisiglaudė pas jaunos lietuvės kalbininkus – pas ką gi daugiau. Daugeliui gal kiek netikėtai A. Nepokupnas išvažiavo į Papilį ir ten ėmė tyrinėti Lietuvos sentikių tarmę. Parašė tiems tyrinėjams skirtą knygą.

Per kalbą atėjo į lietuvių tautos širdį (2)

Profesorius Anatolijus Nepokupnas Vilniuje prie namo, kuriame yra gyvenęs Tarasas Ševčenka

Tačiau atėjęs į Lietuvių kalbos institutą Anatolijus jausdavosi nedrąsiai. Kyštelėdavo galvą per duris, apsidairydavo. Jei pamatydavo A. Vidugirį, tai ir drąsos įgudavo. Jiems lengvai sekėsi bendrauti. A. Vidugiris ukrainiečiui aiškino įvairias lietuviškų žodžių ir posakių reikšmes. Kadangi Anatolijus mėgdavo kalambūrus, tai siekdamas prapasti tų žodžių reikšmes kartais rasdavo progių ir pasišaipyti. Juk buvo poetas, kūrybingas žmogus. Mėgdavo su Aloyzu pasišnekėti, ir tos šnekos kartais užsitęsdavo gana ilgai. Tapo geru šeimos draugu, dažnai lankydavosi.

Sykį kartu nuėjo į vaikų darželį pasiimti trimečio ar keturmečio A. Vidugirio sūnaus. Anatolijus ir sako draugui: „Tu palauk už kampo, o aš nueisiu vienas, pasižiūrėsi, ar tavo sūnus eis su svetimu žmogumi“. Kur neis, pamatęs dėdę Tolia, ranką padavė ir abu atidrožia. Dėdė Anatolijus ir klausia, su kuo mažasis Vi-

dugiriukas darželyje sėdi. „A, su boba tokia“, – paaiškino pyplys. Tą istoriją A. Nepokupnas vis mėgdavo priminti seniai suaugusiam A. Vidugirio sūnui.

Paskutinį kartą A. Nepokupnas pas A. Vidugirį apsilankė šį rugsėjį, nuoširdžiai pasišnekėjo, pavakarieniavo. A. Vidugiris palydėjo draugą iki troleibuso. Kas galėjo pamanyti, kad tai bus paskutinis jų pasimatymas. Sunku susitaikyti su netektimi, nes A. Nepokupnas buvo daugelio Lietuvių kalbos instituto kalbinių renginių dalyvis.

Pirmas ir paskutinis bendravimas

Kalbos mokslo istorikas prof. Algirdas Sabaliauskas išties galėtų pretenduoti į prisiminimų sergėtojo titulą, jei tik toks būtų teikiamas. Profesoriaus prisiminimai visada labai turiningi ir įdomūs – vienas malonumas klausytis.

Pačiam A. Sabaliauskui šią dieną net pačiam juokinga, kad jis puikiausiai prisimena tą dieną, kai pirmą kartą išvydo A. Nepokupną. Apie tokį kalbininką tada dar nieko nė girdėti nebuvo girdėjęs. Gyveno aspirantų bendrabutyje. Vieną 1960 m. vakarą Algirdas pamatė pro bendrabutį Gedimino (tada – Lenino) prospekte į nuošalią gatvelę einantį vyruką labai išraiškingais vešliais antakiais. A. Sabaliausko dėmesį patraukė ne tiek išpūdingi antakiai, kiek tai, kad vyrukas už pirščiukų, kažkaip delikatiškai, vedėsi labai gražią juodaplaukę. Mergina buvo iš tokių, į kurias atsiska pro šalį einantys vyrai.

Apie tą susitikimą A. Sabaliauskas vėliau pasakojo Anatolijui, o šis lauzydamas galvą kažką mėgino aiškinti. A. Sabaliausko manymu, tai ir buvo ta mergina, kuriai ukrainietis parašė eilėraštį. Jo dvi eilutės profesorius įstrigo į atmintį:

*Ir susitikom pirmąkart netyčia,
Ten, kur Vilnelė šnara, kur Onos
bažnyčia.*

Žodžiai gal ne visai autentiški, bet už rimus A. Sabaliauskas teigia galįs galvą dėti.

Paskutinis Algirdo bendravimas su Anatolijumi šiandien atrodo labai simboliškas. Iki A. Nepokupno mirties buvo likęs ne daugiau kaip mėnuo. Tą dieną A. Sabaliauskas plūšėjo prie savo *Lietuvių kalbos tyrinėjimo istorijos*, rašė straipsnį apie A. Nepokupną. Nežmoniškai nesisekė rašyti. O kai nesiseka, tai tuoj galvą skauda ir apninka kiti nemalonūs pojūčiai. Žodžiu, profesorius sunkiai sekėsi irtis į priekį, parašėje prirašė klaustukų, reikėjo pasitikslinti duomenis. Kadangi nesisekė, A. Sabaliauskas nutarė darbus atidėti rytdienai. Staiga suskambo telefonas – skambina... Anatolijus iš Kijevo. Gal kas nutiko? Ne, tiesiog nutarė pasiteirauti, kaip gyvena Sabaliauskas.

Geriau net norėdamas nesugalvos. A. Sabaliauskas čia pat gavo atsakymus į jam ramybės nedavusius klausimus. Sužinojo, kad pagaliau pasirodė A. Nepokupno redaguota knyga apie baltų, germanų ir slavų leksikos panašumus. Taip pat išėjo prieš dešimtį metų parašyta knyga apie semantiką, kuri buvo įstrigusi dėl lėšų stygiaus. A. Sabaliauskas pažadėjo rankraštyje palikti vietas informacijai apie naująją knygą, o Anatolijus – važiuodamas pakeliui į konferenciją Rygoje, perduoti tą informaciją A. Sabaliauskui.

Pastarojo žmona po to pokalbio juokėsi: „Žinai, aš jau ne pirmą kartą pastebėjau, kad tu esi ekstrasen-sas“. Mat buvo pasklidęs garsas, kad garsiausias Lietuvoje ekstrasen-sas – tai Sabaliauskas. Tik ne vilnietis profesorius, o Panevėžyje gyvenantis kitas asmuo.

Gimęs būti mokslininku

A. Sabaliauskui visada darė išpū-dį kazokiška A. Nepokupno prigimtis. Jau tas faktas, kad jis gimęs Pol-tavoje, daug ką pasako. Vis dėlto Sabaliauskui Nepokupnas atrodė gimęs būti labiau mokslininku, negu poetu. Jo užsiėmimai jam pačiam buvo šventas dalykas, tam jis skyrė visas savo jėgas ir gebėjimus. Tik tokios asmenybės ir gali daug pasiekti. Kad ir A. Sabaliausko prisiminta A. Nepokupno knyga *Baltai slavų giminaičiai*. Lyg ir nėra ypatingo storumo knyga, skaitant paprasta, net linksma knygelė. Bet kiek ten faktų faktelių, kokia įvairovė! Rasta vietos ir Maironio, t. y. Jono Mačiulio, stojimo į Kijevo uni-

versitetą peripetijoms, pavyzdžiui, faktams, kad stojantysis pristatė skiepijimo nuo raupų pažymėjimą, kad rašydamas datą parašė: tokiais metais, tokį mėnesį, tokiais metais... Diena liko neužrašyta, užtat du kartus įrašyti metai. Poetiškai išsiblaškytas, kaip matyti, Maironiu buvo būdingas dar stojant į universitetą, – daro išvadą A. Sabaliauskas. Taip teigti leidžia būtent A. Nepokupno pateiktas lyg ir visai atsitiktinis dokumentas.

A. Sabaliauską ne mažiau žavi ir A. Nepokupno surinktos žinios apie Vinčą Krėvę ir jo universitetinę aplinką Kijeve. Sužinome apie Krėvės kurso draugus, jų likimus, aišku, ir V. Krėvei dėščiusius profesorius, jų indėlių į ukrainiečių kultūros bei mokslo istoriją.

Kur gyventa Taraso Ševčenkos

Taigi visa, ko imdavosi, A. Nepokupnas darydavo su dideliu užsidegimu ir užmoju. Šias geras savybes papildė kruopštus darbas archyvuose, ir čia rasime nedaug A. Nepokupnui prilygstančių tyrinėtojų. Daug darbo ir širdies jis įdėjo į apybraižą *Taraso baltiškos aušros*, kur aprašytas Taraso Ševčenkos gyvenimo laikotarpis Vilniuje 1929–1931 m.

Būtent A. Nepokupnas nustatė, kur Vilniuje gyventa T. Ševčenkos. Profesorius šia tema yra davęs išsamų interviu *Mokslo Lietuvai*. Gavęs tekstą prieš spausdinant įrašė daugybę papildymų ir patikslinimų, nes jam atrodė labai svarbu įtvirtinti tiksliai žinias, kur Vilniuje gyventa ukrainiečių tautos genijaus.

A. Nepokupnas buvo nepatenkintas, kad Tarasui Ševčenkai skirta išpūdinga atminimo lenta su kobzariaus skulptūriniu bareljefu įtvirtinta ne ant vieno iš dviejų pastatų, kuriuo-

se jis gyveno, bet ant Vilniaus universiteto Istorijos fakulteto pastato sienos. Vieta labai garbinga, bet daug teisingiau būtų buvę tą lentą įtvirtinti autentiškoje poeto gyvenimo vietoje. Tokia buvo A. Nepokupno nepalenkiama pozicija, dėl kurios jam yra tekę nemažai kovoti ir net susilaukti kitaip manančiųjų užsipuolimų.

A. Nepokupnas labai skausmingai išgyveno tą neįsiklausymą į jo nuomonę. A. Sabaliauskui net teko raminti kolega.

nėjime A. Sabaliauskui didelį išpūdį padarė A. Nepokupno prakalba, o ypač jos įžanga. Kalbėjo su dideliu emociniu pakilimu, o po kalbos prisipažino gana smarkiai sergąs, turįs karščio.

Martyno Mažvydo *Katekizmo* 450-ųjų metinių minėjimo metu A. Sabaliauskas Lietuvos Respublikos Seimo rūmuose nedalyvavo, bet išpūdžius apie A. Nepokupno ten pasakytą kalbą išgirdo jau kitą dieną. A. Sabaliauskui kaip kalbos

veik išskirtinis dalykas jo gyvenime. *Kultūros barų* žurnalas spausdino A. Sabaliausko rašinį apie kalbininkus, tarp kitų ir apie A. Nepokupną, tad štai ši publikacija ir susilaukė metinės žurnalo premijos.

Jį mums dovanojo Ukraina

Moksle Anatolijus tikriausiai jautėsi laimingas žmogus, bent taip spėja A. Sabaliauskas. Turėjo daug draugų, visiems jis buvo įdomus ir

tautinis slavistų kongresas. Anatolijus buvo parašęs kino scenarijų apie baltų ir slavų istorinius bei priešistorinius ryšius. Slavistų kongreso metu buvo parodytas pagal tą scenarijų sukurtas filmas. Nepokupnas pasakambino Sabaliauskui: girdi, atvažiuos filmo kūrėjai, važiuos į Rumšiškes, kalbėti prieš kamerą tekis ir A. Sabaliauskui... Pastarasis prisipažįsta pabūgęs stoti prieš kamerą, jį išgelbėjo Zigmąs Zinkevičius. Tai štai to kongreso Kijeve metu Nepokup-

nas Zinkevičius ir Sabaliauską pasikvietė į savo namus – žiūrės per televiziją rodomą filmą. Deja, niekas neatidarė buto durų, pats šeimininkas atrakino duris. Viduje buvo padengtas stalas – aiškiai vyriškomis rankomis. Šviesiaplaukė poetė nepasirodė, o lietuviai kalbininkai pasidrovėjo klausti, kur Anatolijaus žmona. Nereikėjo didelės nuovokos suprasti, kad jam nepavykusios vedybos – didžiulė drama.

A. Sabaliauskas taip pat prisiminė, kaip su Anatolijumi ėjo Katedros aikšte, sustoję prie Gedimino paminklo. A. Sabaliauskas

ėmė pasakoti apie paminklo autorių skulptorių Vytautą Kašubą, savo buvusį kaimyną iš gyvenimo Suvalkijoje laikų, o vėliau teko ir susirašinėti su Amerikoje gyvenusiu skulptoriumi. O Anatolijus sako: „Kaip gerai, kad granitą Gedimino paminklui Ukrainą padovanojo Lietuvai. Būtų parduoti, kas dabar prisimintų ir žinotų, o dabar tai įprasminta užrašė, kurį galima pamatyti postamente“.

Kartu su profesoriumi Algirdu Sabaliausku turime teisę pasakyti – Ukraina mums padovanojo ne tik savo granitą, bet ir kalbininką Anatolijų Nepokupną.

Bus daugiau

Lietuvos kalbininkai ir istorikai prisiminimų vakare, skirtame profesoriui Anatolijui Nepokupnui atminti

Nepralenktas prakalbų meistras

A. Sabaliauskas dalydamasis prisiminimais apsisistojęs prie Anatolijaus Nepokupno mokslinių pranešimų konferencijose. Prieš minėjimą ar konferenciją jis kartais daugiau triūsavo ne ties pačiu pranešimu, kiek rūpindavosi pranešimo įžanga. Regis, jausdavosi esąs Janio Endzelyno vaikaitis kalbos moksle: mat J. Endzelynas mokė Leonidą Bulachovskį, o šis – jį, Nepokupną. Ir tas įdomias detales profesorius virtuosiškai perteikdavo, sugebėdavo sudominti klausytojus.

Kazimiero Būgos 100-mečio mi-

mokslo istorikui ir propaguotojui paskambino Seimo administracijos tarnautojas, nors to niekada nebuvo daręs. Jis buvo sužavėtas Nepokupno prakalba, kuri kitiems klausytojams taip pat padarė didelį išpūdį. Žodžiu, Nepokupnas buvo tikras prakalbų virtuozas. Susiejo lyg ir labai skirtingus Odesos kultūros faktus: tame mieste buvo išverstas kažkuris iš Antikos didžiųjų poetų, taip pat to miesto bibliotekoje buvo aptikta pirmoji spausdintinė lietuviška knyga – M. Mažvydo *Katekizmas*.

A. Sabaliauską vadino savo biografu. Beje, jį taip vadinti galėtų ir daug kitų kalbininkų. Vis dėlto už vieną A. Nepokupno biografiją A. Sabaliauskas net gavo premiją, o tai jau be-

reikalingas. Bet štai A. Sabaliauskas to paties negali pasakyti apie draugo asmeninį gyvenimą. Priminė A. Nepokupno eilėraščių *Vienatvė*. Eina žmogus su neparduota gėlių puokšte, nepagalvodamas, kad rytoj ji nuvys. Labai vykusiai išreikšta vienišumo mintis.

Nepasisekė Anatolijui dėl žmonos. Ji taip pat buvo ukrainietė, poetė, jau spėjusi išleisti ar ne du poezijos rinkinius. Anatolijus spindėte spindėjo visiems su džiaugsmu pristatydamas savo išrinktąją. Nuvedė net pas akad. Kostą Korsaką, o tai lietuviams kalbininkams buvo protu nesuvokiama – kad Korsakas žinotų bent ką apie kurio nors žmoną!

Bene 1983 m. Kijeve vyko tarp-

„Fermentas“ įgyvendina svarbų projektą

Lietuvos biotechnologijų bendrovė **Fermentas** baigia įrengti naujas gamybines patalpas su kontroliuojamos aplinkos zonomis, leisiančiomis pradėti Geros gamybos praktikos (GGP) reikalavimus atitinkančių biotechnologijų produktų gamybą. Galimybė gaminti naujos kokybės biotechnologijos produktus padės užtikrinti *Fermento* konkurencingumą pasaulio rinkose.

Tokios kokybės biocheminiai reagentai yra reikalingi įvairiems molekulinės diagnostikos rinkiniams, vis plačiau taikomoms medicinoje, maisto pramonėje, žemės ūkyje ir kitose srityse. Iš viso į gamybos modernizavimą *Fermentas* investuos 12–14 mln. litų. Negavusi Europos Sąjungos paramos projektui, bendrovė jį įgyvendina savo lėšomis.

„Biotechnologijų poreikis farmacijos srityje vis didėja, todėl ateityje ketiname aktyviau dirbti medicinai ir sveikatos apsaugai skirtos produkcijos rinkoje. Dėl šios priežasties perimame griežtus Geros ga-

mybos praktikos reikalavimus, vienas kurių – kontroliuojamos aplinkos patalpų įrengimas“, – sakė *Fermento* generalinis direktorius ir *Fermentas International Inc.* valdybos pirmininkas prof. Viktoras Butkus.

Pasak jo, šiandien *Fermentas* yra viena iš penkių didžiausių pasaulio bendrovių savo rinkos segmente, o šis plėtros projektas – būtinas, kad bendrovė išsaugotų ir pagerintų pozicijas pasaulinėje biotechnologijų rinkoje, kur vis svarbesni tampa farmacijos kompanijų užsakymai. „Mūsų pagrindiniai konkurentai JAV ir Didžiojoje Britanijoje sparčiai modernizuoja gamybą, dalis jų jau vykdo gamybą analogiškose švarios aplinkos laboratorijose, leidžiančiose išvengti nekontroliuojamų mikroorganizmų, mikrodalelių, nukleino rūgščių ar fermentų priemaišų patekimo į produkciją“, – sako prof. V. Butkus.

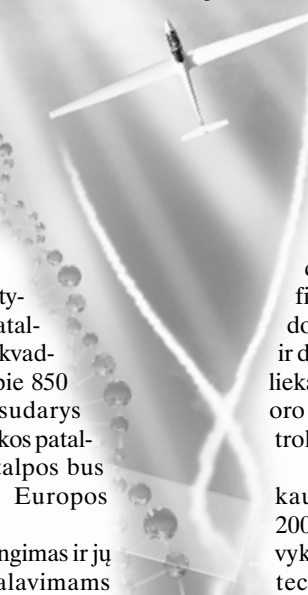
Įgyvendinus visą projektą *Fermento* gamybos patalpos išsiplės į dabar statomą pastato ketvirtąjį aukštą. Šiaurinėje dalyje, kurios statybos darbus ketinama pabaigti kitų metų vasario mėnesį, bus gaminami buferiniai tirpalai, gryninami fermentai ir baltymai, atliekama gamybos proce-

so kontrolė. Pietinės dalies kontroliuojamos aplinkos patalpose bus fasuojama visa *Fermento* produkcija, įrengtas organinės sintezės baras. Šias patalpas planuojama pradėti naudoti 2007 m. liepos mėn.

Užbaigus šiuos statybos etapus *Fermento* patalpos padidės 1,5 tūkst. kvadratinė metrų, iš jų apie 850 kvadratinė metrų sudarys kontroliuojamos aplinkos patalpos. Švaraus oro patalpos bus sertifikuotos pagal Europos GGP taisyklės.

„Tokių patalpų įrengimas ir jų atitikimo GGP reikalavimams patvirtinimas yra keletą kartų brangesnis nei paprastos laboratorinės ar gamybinės patalpos. Dėl aukštų reikalavimų retai pavyksta senas patalpas pritaikyti naujoms gamybos reikmėms, todėl ir buvo nuspręsta pastatyti visiškai naują pastato aukštą“, – sako prof. V. Butkus.

DNR spiralė iš 2006 m. „Fermento“ katalogo

Kontroliuojamos aplinkos patalpose ir laboratorijose sienos, lubos ir grindys yra padengiamos specialiomis nesidėvinčiomis ir lengvai valomomis arba labai lygius paviršius formuojančiomis medžiagomis, efektyviai filtruojamas oras, naudojami specialūs baldai ir darbuotojų apranga, atliekama nuolatine patalpų oro ir paviršių švaros kontrolė.

Pasak prof. V. Butkaus, bendrovė jau 2004 m. planavo pradėti vykdyti šį Lietuvos biotechnologijos pramonei svarbų projektą ir buvo pateikusi paraišką ES paramai gauti. „Dėl biurokratinių kliūčių svarytams užsitęsė beveik du metus, tad mums neliko kito kelio, kaip atsiimti paraišką ir skubiai pradėti vykdyti projektą savo jėgomis. Lietuvos bendrovė viena pirmųjų pasaulyje galė-

jo pradėti švariose patalpose gaminti diagnostikai ir farmacijos tyrimams skirtus biocheminius reagentus, o tai būtų buvęs impulsas vystyti visam Lietuvos medicinos diagnostikos sektoriui. Deja, šiuo metu turime vyti anksčiau pertvarką pradėjusias JAV bendroves“, – sako jis.

Švarias patalpas *Fermente* įrenginėja Lietuvos bendrovė *Eikos statyba* kartu su šiai veiklai sertifikuota Čekijos bendrove *Elektroprojekta Rožnov*, jau daug metų su panašiais projektais dirbančia kitose Europos šalyse. Šių patalpų sertifikavimą *Fermentas* atlieks kartu su kita Čekijos bendrove, dirbančia GGP standartų diegimo srityje.

99 proc. *Fermento* produkcijos yra eksportuojama. Lietuvos aukštųjų technologijų bendrovėje dirba 235 aukštos kvalifikacijos specialistai, tarp jų – du profesoriai, 31 mokslų daktaras. Bendrovė turi savo mokslinių tyrimų centrą, kuriame dirba per 50 tyrėjų. Bendrovės apyvarta 2005 m. pasiekė 37,5 mln. litų, o grynasis pelnas buvo 9,6 mln. litų. Planuojama 2006 m. apyvarta – 48 mln. litų.

Maksimas Reznikovas

Pradžia Nr. 15

Tęsiame pasakojimą apie Nobelio premijos laureato Josifo Brodskio pirmąją kelionę į Lietuvą 1966 m. rugpjūtį. Venclovų namuose šiemet paminėtos poeto viešnağės keturiasdešimtosios ir dešimtosios poeto mirties metinės. Renginys leidžia plačiau pasišvalgyti po geografines ir laiko erdves. Tai padės geriau suvokti J. Brodskio atvykimo į Vilnių reikšmę.

Vilniaus pažinčių ratas

Galima pastebėti, kad kiekvieno su Josifu Brodskiu bendravusio asmens prisiminimuose poetas truputį vis kitoks, tarsi skirtusi pats nuo savęs. Vienoks jis Sudervės parapijos klebono kun. Adolfo Trusevičiaus CM, kiek kitoks lenkų poeto, rašytojo ir vertėjo Viktoro Vorošilskio, dar kitoks Tomo Venclovos, Ramūno ar Elės Katilių atmintyje. Matyt, nelygu bendravimo aplinkybės, pažinties pobūdis, o atsitiktinai sutiktą žmogų galėjo stipriai paveikti ir tos akimirkos poeto nuotaika bei daugelis kitų dalykų. Trumpai tariant, nelygu vertintojas. Jei taip, tai kuo daugiau vertintojų, sutiktų poeto gyvenimo kely, apklaustume, tuo tikslesnį išpūdį galėtume susidaryti apie šią asmenybę. Bent jau patys sau norėdami palengvinti mįslę, galime tarti, kad kuo daugiau žmonių įtrauksime į prisiminimų autorių ratą, tuo bus geriau.

Taigi ką dar būtų galima įtraukti į Brodskio aplinkos Vilniuje magišką ratą, ko dar nepamiršome? Ramūnas prisimena Idą Kreingold, labai gražią ir poetišką merginą. Ji buvo tos pačios jų aplinkos žmogus, o jos visuomeninė veikla siejosi su Vilniaus (tada L. Giros) gatvėje greta vaistinės buvusiu Jaunimo kavine. Tai štai Ida buvo tos kavinės įvairių įdomių renginių organizatorė ir siela. Gaila, bet ta kavinė su savo tiems laikams įdomiais renginiais neilgai veikė, savo siekių negalėjo įgyvendinti ir Ida. Bet keistas dalykas: ryški ir išties įdomi mergina, o niekas negalėjo prisiminti, ar ji dalyvavo pirmuose Brodskio eilių skaitymuose. Galimas dalykas, susipažino vėliau. Kitais kartais Josifui Brodskui atvykstant į Vilnių Ida Kreingold su juo bendraudavo, turėjo matytis ir Leningrade, nes tame mieste gyvenant Katiliams, ne kartą buvo pas juos apsistojusi.

Ida buvo tos galbūt jau į praeitį negrįžtamai nugrimzdusios epochos atstovė, kuri labai gėrbė poetinius žodžius, galėjo visą naktį kompanijoje diskutuoti, nors paryčiui niekam nebuvo aišku, apie ką gi šnekėta. Tų laikų inteligentų savybė: kai nieko nuo tavęs nepriklauso, neįmanoma nieko pakeisti, tai eilėraščiai ir nesibaigiančios kalbos apie poeziją buvo savotiška nesuistatymo su režimu forma, vienintelis dvasinės atgaivos šaltinis. Žinoma, savais jaučiantis uždarame bendraminčių rate, neišeinant iš jo ribų. Pasak Ramūno, dauguma inteligentų turėjo šios „ligos“, o gal tik negalavimo, simptomų. Ida gal net daugiau išreikštus tokio negalavimo požymius, negu kiti tos pačios aplinkos atstovai. Josifas tokio atsidavimo žodžiams, gal tiksliau pasakius, tokio Idos atsidavimo žodžiams nevertino, nes juk ir pats gyveno žodžių pasaulyje ir žodžiais, nors ir kita prasme. Du pliu-

Šv. Dvasios bažnyčios Vilniuje, patekusios į Josifo Brodskio eiles, kupolas

Gedimino Žemlicko nuotraukos

Josifas Brodskis: pirma kelionė į Lietuvą (8)

sai naujos kokybės negimdo, suveikia ne tiek traukos, kiek atostūmio jėgos. Gal todėl tarp Josifo ir Idos būta šiek tiek tokios intelektualios distancijos. O gal viskas priklauso nuo to, su kuo ir kaip vertinama. Juk su vienais vilnietiškosios aplinkos žmonėmis Josifas jautėsi visiškai savas, su kitais išliko tam tikras nuotolis, gal net šiek tiek šaltumas. Sunku pasakyti, nuo ko tai priklausė. Žmonėms bendraujant taip būna.

Pasak Inos Vapšinskaitės, Idai Kreingold išvykus į JAV, ji susitikdavo su ten atsidūrusiu Josifu, taigi pažintis, užsimezgusi Vilniuje, tęsėsi. Yra draugiška Brodskio Idai skirta epigrama, o po Josifo mirties praėjus apytikriai 40 dienų Ramūnas Katilius ir Tomas Venclova su Ida susitiko 1996 m. kovo 8 d. didžiulėje Niujorko *Saint John the Divine* anglikonų katedroje, kur vyko poeto mirties minėjimo iškilės. Apie tai dar bus progos priminti. Jau po Idos Kreingold mirties Tomas Venclova parašė jai skirtą eilėrašį *Emigrantė*. Ko gero, to paties dvasinio lizdo paukščiai: Idai Vilniuje nesiklostė asmeninis gyvenimas, Tomas duso dėl politinių priežasčių, o siekių ir gyvenimo realybės neatitikimas suartina.

Senas kareivis Inka

Vilniuje su Josifu susidraugavo ir Ina Vapšinskaitė, Ado Katiliaus bendraklasė žmona. Vyresniajam broliui Ramūnui dar teko mokyti berniukų gimnazijoje, vėliau virtusioje berniukų vidurinė mokykla, o Adas mokėsi mišrioje Salomėjos Nėries vidurinėje. Per Adą Ina susipažino su Ele ir Ramūnu, taip pat Josifu Brodskiu. Ina nieko nežinojo apie poeto iš Leningrado atvykimą, pas Katilius užbėgo ieškodama Sergejevų. Kad ji ir Brodskis tapo geri draugai primena toks Josifo posakis: „senas kareivis Inka“ (*старый солдат Инка*). Šis posakis Josifo lū-

Šv. Kazimiero bažnyčios kupolas

pose reikė patikimą žmogų, kuriuo galima pasikliauti. Mergina buvo gana tvirtos sudėjimo, tad apibūdinimas buvo gal ir taiklus.

Tiesa, galima polemizuoti, ar Brodskui buvo būdinga paprastinti vardus, kad ir iš Inos padarant Inką. Ramūnas linkęs tuo suabejoti. Jis kraipo galvą išgirdęs Tomo žodžius: girdi Amerikoje Josifas dažnai prisimindavo Romką, t. y. Ramūną. Kas sutvirtina šią jo abejonę? Ramūnas Josifui visados buvo Romas, nes taip jį vadino artimieji ir draugai. Išgirdęs, kaip Elė kreipėsi į savo vyrą šauksmininku *Romai!*, Josifas bemaž pat persiorientavo į *Romai*. Buvo labai jautrus kalbos niuansams, nors lietuvių kalbos, aišku, nemokėjo. Šitai nesutrukdė Josifui bene iš Krymo atsiųsti Ramūnui atvi-

rutę, kurios užrašas prasideda kreipiniu *Romai*. Štai kodėl familiarus kreipinys *Romka* Josifo lūpose gal nelabai tiktų. Tokia Ramūno nuomonė, kurios, beje, jis neabsolutina.

Kaip nesirengia poetai

Inos Vapšinskaitės gimimo dieną, sausio 2-ąją, vykdavo artimiausių draugų subuvimas, nes labai tinkama diena – atsigauti po Naujųjų Metų sutikimo, o kartu paminėti ir Inos gimtadienį. Dabar ir ji pati tiksliai neprisimena, ar tai buvo 1968-ieji, o gal 1969-ieji, bet aišku, kad sausio 2-ąją ją pasveikinti atvyko Ida Kreingold, Adas Katilius, daug kitų jos artimų bičiulių, o mums svarbiausia, kad tarp tame subuvime dalyvavusių buvo ir Josifas Brodskis – atskristi iš Leningrado į Vilnių jokio vargo nekildavo.

Ina tada gyveno Antakalnyje tėvų namuose Grybo g. 1/27, 9 bute. Tai buvo senas medinis namas, ko gero, dar iš lenkmečio. Inos mama, jau amžinąjį atilsį, labai nepatikliai pažvelgė į Josifą. Jai buvo pasakyta, kad jis esąs labai žymus poetas, o šis vilkėjo aptriususį zomšinį švarką ir ne mažiau nuzulintus džinsus. Išivaizduokime tais laikais! Mama buvo tvirtai įsitikinusi, kad žymūs poetai negali taip atrodyti. Ir tik kai 1987 m. atėjo žinia, kad Josifas Brodskis apdovanotas Nobelio premija, senoji Vapšinskienė pasidavė: ji sutiko, kad dėl Brodskio galėjo ir apsirikti...

Ina teigia, kad Josifas antrą kartą Vilniuje lankėsi 1967-ųjų pavasarį, bet jos aplinkos vilniečiai, atrodo, nelabai tuo buvo linkę patikėti, nes jokių Brodskio buvimo faktų iš to meto neturėjo. Viso dėlto tai puikiausiai siejasi su buvusio Sudervės klebono kunigo Adolfo Trusevičiaus CM prisiminimais. 1993 m. lenkų žurnalistui duotajame interviu jis kalbėjo, kad po Brodskio ir jo draugų apsilankymo Sudervėje (1966 m. rugpjūčio mėn.) praėjo nemažai lai-

ko, atėjo pavasaris, vasara... Sudervėje apsireiškia Josifas Brodskis ir apkabina kunigą Trusevičių kaip seną bičiulį. Kartu iš Leningrado atsiveža ir vargonų muzikos profesoriaus dukterį Anastaziją Braudo, kad ši išgirstų nuostabią Sudervės bažnyčios akustiką ir pagrotų šios bažnyčios vargonais. Štai tada Brodskis ir mynė Sudervės bažnyčios vargonų dummies, kad jo atsivežta muzikantė galėtų įvertinti vargonus, o svarbiausia – bažnyčios akustiką. Ar bereikia išpūdingesnio Brodskio lankymosi Lietuvoje 1967 m. ženklų? Nebent poeto gėrbėjai Lietuvoje ir pasaulyje nutartų, kad Sudervės bažnyčioje būtina atidengti atminimo lentą ar kitą ženklą, žymintį šį išpūdingą faktą. Juk vargu ar Lietuvoje, taip pat pasaulyje, rasime kitą tokią bažnyčią, kurioje vargonų dummies mynė Nobelio premijos laureatas.

Atminties jėga ir silpnumas

Skaitytojas be jokios abejonės pastebės, kad kun. A. Trusevičius mini atėjus 1967-ųjų pavasarį, vasarą, o Ina Vapšinskaitė teigia, kad Brodskis Vilniuje antrą kartą lankėsi tuomet pavasarį. Klysti galėjo kunigas, kuris savo išpūdingus žurnalistus pasakojo nuo prisimenamų įvykių praėjus 26–27 metams. Klysti žmogiška kiekvienam, taip pat Inai Vapšinskaitėi, kuri tuos įvykius mėgina prisiminti, praėjus nei daug, nei mažai – kone 40 metų. Mums tai neabejotinas faktas, kad 1967 m. Josifas Brodskis antrą kartą tikrai lankėsi Vilniuje, nors toli gražu ne visi jo bičiuliai žino šį faktą.

Dar pažymėsime, kad Ina yra iš tų gailėstingų moterų, kurioms jų draugų rūpesčiai visada atrodė kaip savi. Katiliams gyvenant Leningrade, ir gimus pirmagimiui Ramūnui ir antragimiui Andriui, Ina atvažiudavo į Leningradą, po kelias savaites gyveno pas Katilius ir padėdavo Elmira Katilieni rūpintis naujagimiais. Tai būdavo puiki progą Inai bendrauti ir su Josifu.

Brodskis remiasi Timiriazevu

Iš tikrųjų žmonės Brodskis gėrbė, ir ypač tuos, kurie jam buvo prie širdies. Su svetimais galėdavo būti kandus, sukelti barnį, net įsivelti į konfliktą. Kartais atrodydavo, jog pats ieško nuotykių, nežadančių nieko gero. Kad ir toks Ramūno pasakojimas.

Sykį po vieno vakarėlio gal pas Jašą Gordiną jau beveik paryčiaus Josifas su Ramūnu žengė per Marso lauką. Šnekėdamiesi nepastebėjo, kad žengia per veją. O ten – Amžinoji ugnis ir, žinoma, milicininkas, kuris kaip tyčia išdygo priešais tvarkos pažeidėjus. Sustabdė, nors ir nepiktai. Čia Josifas pradeda savo prakalbą, iš to matyti, kad truputį išgėręs: „Akademikas Timiriazovas liepia žolę mindžioti, ji tada geriau auga“. Žodžiu, Josifas netiesiogiai suabejoja milicininko pareigos saugoti žolyną tikslingumu ir net pasiremia akademiko Timiriazovo autoritetu. Kaip elgtis milicininkui? Jis jaučiasi užgautas. Ramūnui akivaizdu, kad pakvipo atsidurti milicijos skyriuje, o toks nuotykis buvo visai nepageidaujamas. Ramūnui teko pasitelkti visą savo gražbylystę, kad neįsipliekstų incidentas. Josifas taip pat sumojo perlenkęs lazda, tad atsiprašė pareigūno, nors žodis *atsiprašau* jo lūpose buvo visai nebūdingas.

Iš Ramūno reakcijos supratęs, kaip jis susijaudinęs ir koks nemalonas jam šis įvykis, Josifas įjungė atgalinę pavarą. Dar neaišku, kaip būtų elgęsis kitomis aplinkybėmis.

Kalambūrų ir epigramų meistras

Ši istorija, nors ji ir baigėsi gerai, verčia pasidomėti, koks buvo Brodskio santykis su stikliuku. Tuo labiau, kad kai kurie net šios publikacijos skaitytojai šventai įsitikinę, kad kaip ir daugelis kitų „poetų cecho“ atstovų Brodskis mėgo pašėlti. Ar iš tikrųjų taip?

Pasak Elės ir Ramūno Katilių, jų bičiulis nebuvo abstinentas, bet saiką visada jautė, kitaip negu kai kurie kiti poetinio „cecho“ meistras ir pameistriai. Brodskis niekada nepasigerdavo. Žinoma, per savo gimimo dieną galėjo išlenkti taurelę kitą ir paskui dainuoti *Lili Marlen*. Vilniuje draugų būryje išgerdavo ne daugiau kaip ir panašiuose subuvimuose Leningrade. Katiliams užėjus pas Brodskius ar Josifui pas Elę ir Ramūną, nebūdavo poreikio ant stalo būtinai statyti vyno ar ko nors stipresnio. Susirinkus didesnei kompanijai paprastai atsirasdavo ir atitinkamų gėrimų, bet Brodskis gerdavo ne daugiau už kitus – saikingai.

Apskritai buvo rimtas žmogus, tačiau ne nuobodus, ne mentorius. Mėgdavo juokauti, kurti juokingas situacijas. Jam bemat be jokių pastangų gimdavo humoristiški dveilčiai ar ketureilčiai – buvo kalambūrų meistras.

Antai lygiai dešimtą, kaip ir buvo tartasi, Brodskio buto duris praveria jo draugas rašytojas Sergejus Dovlatovas (1941–1990 m.), vienas žymiausių praėjusio šimtmečio antrosios pusės rusų prozininkų. Atėjo kartu su foksterjerų veislės kalyte Glaša. Ant slenkščio Brodskis ir sako: „Jūs atėjote lygiai dešimtą, tai normalu. Bet kaip šunelis sugebėjo nepavėluoti?“

Arba štai sėdi poetai Brodskis, Jevgenijus Reinas ir Dovlatovas. Reinas ir sako: „Tikslumas – didžiulė jėga. Pedantišku tikslumu pasižymėjo Zoščenka, Blokas ir Zabolockis. Mūsų vienintelio susitikimo metu Zabolockis man pasakė: „Žinote, Ženia, kuo aš įveikiau tarybinę valdžią? Aš ją įveikiau savo tikslumu!“ Brodskis nutraukė Reina perklausdamas: „Ar įveikė ta prasme, kad išsėdėjo 16 metų nuo skambučio iki skambučio?“

Arba štai ko verta epigrama, skirta Ramūno broliui Adui (Audroniui) Katiliui:

*Если бы собрать воедино
Всё, что влило в этого блондина
Была б бутылка величиной
С костёл.*

Tikriausiai nedaug vilniečių galėtų pasigirti, kad tokio talento potetas jiems yra skyres epigramą ar sukūręs kalambūrą. Apie Ramūną yra pasakęs: „Romas knygų neskaityo, bet mėgsta apie jas pakalbėti“. Žodžiu, su Josifu nuobodžiauti netekdavo.

Kaip buvo ganomas Brodskis

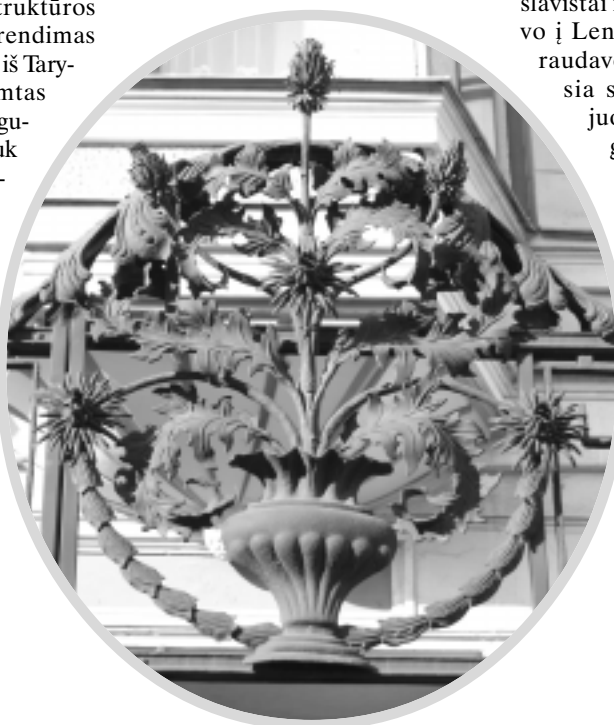
Kiek saugumas „ganė“ J. Brodskį? Ar jam atvykus į Vilnių buvo galima pastebėti „uodegas“? Ką apie tai žino poeta draugai Lietuvoje? Šiuos klausimus pavyko užduoti prisiminimų vakaro dalyviams, išgirdome ir jų atsakymus. Vis dėlto R. Katiliaus nuomone, J. Brodskio byla – jo garsus teismas, sukėlęs tarptautinę rezonansą, paskelbimas veltėdžiu ir tremtis į Rusijos Šiaurę – buvo surengta ne saugumo, bet veikiau Leningrado „obkomo“ ideologų iniciatyva. Vienas iš aktyviausių poeto puolimo dalyvių – Lerneris – buvo savanoriškos draugovės viršininkas. Buvo daug nesuprantamos marmalynės, kurios saugumas paprastai vengdavo – tai ne šios struktūros veiklos stilius. Net ir sprendimas 1972 m. išsiųsti J. Brodskį iš Tarybų Sąjungos buvo priimtas TSKP Politbiure, o ne saugumo struktūrose. Pagaliau juk tarybinio žmogaus gyvenimu rūpinosi ne vien saugumas – buvo ištisa poveikio sistema.

R. Katiliui žinoma, kad J. Brodskiu grįžus iš Archangelsko tremties į Leningradą, gal poros metų su juo susitikti Tauridės sode – netoli saugumo būstinės ir Josifo namų – pageidavo saugumo darbuotojas. Galimas daiktas, jis kuravo poetą. Saugumietis pasiūlė Josifui informuoti saugumą apie jį lankančius užsieniečius. Už tai saugumas žadėjo jam padėti išleisti eilių knygą. Ir Viktorui Voroiškiui pats Brodskis Vilniuje, o gal

Prisiminimų vakare

Trakuose pasakojo, kad po tremties jį buvo pradėję lankyti civiliai asmenys. Vienas jų poetui piešė pavydėtina literatūrinę karjeros ateitį, o prasidėti toji ateitis turėjo nuo jo eilėraščių knygos išleidimo. Gundytojas nepamiršo pasakyti, kad ta knyga būsianti išspausdinta ant balto blizgančio suomiško popieriaus.

Menišku kalvių darbo pavyzdžių, būdingų senajam Peterburgui, J. Brodskis galėjo pamatyti ir Vilniuje, Subačiaus gatvėje

Kita žmogysta kalbą kreipė kiek kitokia linkme: girdi, Brodskį turįs aplankyti vienas svarbus užsienietis, kuris domisi literatūra. Tai štai būtų visai neblogai, jeigu Brodskis įsimintų, apie ką juodu kalbės, o paskui papasakotų...

Poetą aplankančių užsieniečių buvo gana daug, nes visi užsienio slavistai ir rusistai, kurie atvykdavo į Leningradą ar Maskvą, teiraudavosi J. Brodskio, pirmiausia stengdavosi susitikti su juo. Atveždavo poetui knygų, albumų, poezijos rinkinių. Žinomas faktas, kad Jevgenijui Jevtušenkai lankantis JAV, jam pabodo atsakinėti į klausimus, kaip Sovietų Sąjungoje laikosi Brodskis. Galima buvo pamanyti, kad tai žymiausias šalyje poetas, o su tokia nuostata Jevtušenka vargu ar būtų galėjęs taikstyti. Bent jau grįžęs į Maskvą neslėpė savo susierzinimo.

Būtų labai keista, jei saugumas nebūtų domėjasis Brodskiu. Kaip matome – ramybėje jo nepaliko. Ką į saugumiečio pasiūlymą bendradarbiauti atsakė Josifas? Į šios temos plėtotę įsiterpęs T. Venclova tvirtina, kad jo bičiulis tada pasakęs: „Sutinku bendradarbiauti, jeigu man iškart suteiksite saugumo pulkininko laipsnį“. Pažįstant J. Brodskį, visai galima sutikti, kad jis taip galėjo pasakyti, nes jo būdas tam tikrais atvejais buvo gana provokuojantis. Jis niekada nesitaikstė su bukalgalvais. Ar tikrai paprašė saugumo pulkininko laipsnio, tegul ir šmaikštaudamas, dar reikėtų patvirtinti iš kitų šaltinių. Juk V. Voroiškis tokį kalambūrą būtų tikrai įsiminęs ir straipsnyje, kad ir po daugelio metų, tikriausiai būtų su pasimėgavimu panaudojęs. Kadangi to nepadarė, tai Brodskis veikiausiai tokių spalvingų savo gyvenimo akimirų jam nepapasakojo, veikiausiai pulkininko laipsnio iš savo idėjų prieš neprašė.

Uodegos buvo pabruktos

Pasak Elės Katilienės, vienas Brodskio pokalbis su saugumiečiu

vyko „dideliame name“. Iškart po pokalbio J. Brodskis atėjo pas Elę; ji Leningrade dirbo netoliese. Saugumas nuo jo neatlyžo, po antro ar trečio pokalbio Brodskio nervai neišlaikė ir jis pareikalavo, kad toliau su juo kalbantis, jei dar išvis yra apie ką kalbėti, būtų rašomas oficialus apklausos ar tardymo protokolas. Pokalbiai parke ar sode jam jau buvo įgrisę.

Kad verbavimas baigėsi niekuo, rodo ir tas faktas, kad Brodskio knyga Sovietų Sąjungoje taip ir nepasirodė, ne tik ant suomiško, bet ir ant paprastesnio popieriaus. Brodskiu pati mintis būti dviveidžiu atrodė koki.

R. Katiliui susidarė įspūdis, kad saugumui tuo metu ne tiek rūpėjo spausti J. Brodskį, kiek pasinaudoti juo, sprendžiant savo paties, t. y. saugumo problemas. Katilius tvirtina esąs tikras, kad kasdien Leningrade J. Brodskio saugumo agentai nesekiojo. Be jokių abejonių, poeto aplinkoje buvo saugumo informatorių. Vieną kartą J. Brodskis bijojo važiuoti į Maskvą, nes nuojauta jam kuždėjo, kad kelyje galys būti suimtas. Kiek ta baimė turėjo pagrindo – sunku pasakyti.

Ar agentai sekiojo jį Vilniuje? Kiek teko važinėti po Vilnių, Kauną, Trakus, Palangą, jokių „uodegų“ R. Katilius tvirtina nepastebėjęs. Kai iš Didžiosios Britanijos ar JAV į Leningradą atvykdavo žurnalistų ar filologų, norinčių susitikti su J. Brodskiu asmenų, dažniausiai užsienio rusistų, kartais su jais pasitaikydavo vaikščioti ir R. Katiliui. Jis matydavo, kad saugumiečiai paskui juos akivaizdžiai sekiodavo. Jeigu tekdavo važiuoti, paskui važiuodavo ir sekli automobilis. Bet kuris atvykęs užsienietis būdavo sekamas, o pats J. Brodskis saugumą domino gal mažiau, negu šiandien gali atrodyti. Tokia R. Katiliaus nuomonė.

Formaliai R. Katilius su užsieniečiais bendrauti neturėjo teisės, nes Jofės institutas, kuriame jis dirbo, turėjo savo režimą. Ramūnas tvirtina rimtai į tuos reikalavimus nežiūrėjęs, tačiau ir snaudžiančio liūto ūsų netampė. Kam reikia prisišaukti nereikalingų nuotykių. Todėl savo iniciatyva į kontaktus su bet kokiais užsieniečiais nesiveržė.

Bus daugiau

Vilniaus senamiesčio kiemai įaudrino poeto vaizduotę

Prof. Arnoldas PIROČKINAS

Patrauklus pasakojimas apie nepriklausomybės praradimą 1940 m.

Tikriausiai jau daug kas bus skaitęs šiais metais išėjusią žinomo produktyvaus istoriko ir diplomato Alfonso Eidinto knygą *Ieškok Maskvos sfinkso*. Galima manyti, kad jos skaitytojų būrys dar didės. Juk kam iš besidominčių mūsų tautos praeitimi nerūpi ypač tragiški 1938–1940 m., kai Lietuva prarado taip sunkiai prieš du dešimtmečius iškovotą nepriklausomybę. Pristatomoji knyga kaip tik patraukliai ir su išmanymu vaizduoja tų trejų metų įvykius.

Autorius knygą pavadino istoriniu romanu. Taigi tų trejų metų raida piešiama beletrizuota. Toks vaizdavimo būdas knygą daro prieinamą labai plačiai visuomenei – įvairaus išsilavinimo žmonėms. Antra vertus, A. Eidinto veikalas nestokoja svarbių faktų ir įžvalgių interpretacijų. Todėl knyga patrauks ir istorijos mokslo specialistų dėmesį. Jeigu jau užsiminėme apie jos žanrą, reikėtų pasakyti, kad ji skiriasi nuo tikrųjų istorinių romanų – nuo anglo Valterio Skoto, lenko Juzefo Ignaco Kraševskio, čekų Aloiso Jiraseko ar ruso Levo Tolstojaus *Karo ir taikos*. A. Eidinto romane vis dėlto ryškiai dominuoja istorinis faktas, ne istorinė išmonė.

Tačiau mūsų istorikui visiškai neketinama prikaišioti, kam jis, beletrizavęs sukauptą istorinę medžiagą, savo darbą pavadino istoriniu romanu. Beletrizavimas tam tikru mastu jam atrišo rankas – leido pasakojimo audinį papildyti vaizdais ir veikėjais, kuriuos reikėjo išgalvoti, kad sužadintų tam tikrą intrigą ar papildytų panoraminį paveikslą. Vienas iš tokių veikėjų bene Vytautas Antanas Kundrotas, Lietuvos kariuomenės Generalinio štabo II skyriaus leitenantas. Esama taip pat veikėjų, kurie turi realius prototipus, bet šie dengiami kiek iškreiptomis pavardėmis. Pavyzdžiui, iš aviacijos, kaip ir Kundrotas, pašalintas Jonas Paragis tikriausiai sietinas su žinomu lakūnu majoru Jonu Pyragiumi.

Dauguma veikėjų knygoje figūruoja savo pavardėmis. Jų diapazonas labai platus: pradedant kiek epizodiškai nupieštais Lietuvos komunistų partijos vadovais, jos aktyvistais bei tarpininkais ir baigiant aukščiausiais to meto Lietuvos valdžios šulais – Antanu Smetona, Antanu Merkiu, Juozu Urbšiu, Stasiu Raštikiu, Kaziu Bizausku, Augustinu Povilaičiu ir kitais šalies tragediją patyrusiais valstybininkais. Romane gąnėtinai ryškūs Stalinas, Molotovas, Hitleris ir Ribentropas.

Suprantama, būtų sunku nustatyti, ar visai tiksliai autorius atskleidė tų žinomųjų, „realiųjų“ personažų veiksmus ir mintis. Ypač tam tikrų abejonių kelia epizodinių veikėjų biografijų detalės. Antai skaitytojo dėmesį patrauks Lietuvos valstybės saugumo departamento agentės Stasės Trakimaitės veikla. Knygoje susidaro vaizdas, kad ji 1938 metais tėra vos pradėjusi nelegalią komunistų kurjerės veiklą nepatyrusi jauna mergina, įsimylėjusi aukštą postą Lietuvos komunistų hierarchijoje užimančią Karolį Sprindį. Tikroji Trakimaitė (tiesa, vardas nenurodytas) jau 1931 m. liepos antroje pusėje organizavo poetės Salomėjos Nėries susitikimą su CK sekretorium K. Sprindžiu (žr. V. Alekna, *S. Nėries gyvenimo ir kūrybos metraštis*, kn. 2, Vilnius, 1997, p. 10–11). Taigi 1938 m. jų pažintis turėjo septynerių

ar net daugiau metų stažą. Tad ir jos užverbavimo scena, kai tuo užsiima pats Valstybės saugumo direktorius A. Povilaitis, verta pasvarstymo. Tuo labiau abejotina, žinant, kad tikrasis K. Sprindys, kaip rašo *Mažoji lietuviškoji tarybinė enciklopedija* (t. II, p. 387), 1938 m. buvęs pašalintas iš LKP už dezorganizacinį darbą. Reikia manyti, kad jo „byla“ prasidėjo dar iki šių metų, tad vargu ar Maskvoje susibūrę Lietuvos komunistai ir Kominterno vadovai bus ne iš karto, kai kilo įtarimų dėl jo veiklos, nutraukę su juo kontaktus. Tačiau autorius galėtų pasiteisinti, jog pateikiama ne mokslinė studija, bet istorinis romanas, kuriame nebūtina griežtai išlaikyti visų detalių tikrumą: svarbu istorinės raidos esmė. Visa tai tiesa, bet skaitytojas bus linkęs jo istoriniam romanui kelti tuos pačius reikalavimus, kaip mokslinėms studijoms.

kreipti akis visi istorikai, rašantys apie 1940 metus. Vienoje knygos vietoje, p. 382, autorius taip apibendrina Lietuvos Respublikos pasiuntinio Maskvoje Lado Natkevičiaus samprotavimus: „Natkevičius suprato, kad Kremlius eina agresijos keliu ir net didžiausias strategas iš tikrųjų nieko negali pakeisti“ (išryškinta cituojant. – A. P.)

Taigi pretenzijos, kad, turėdami valdžią, Smetonos režimui priešinėsi ir jį kritikavę krikščionys demokratai, socialdemokratai ar valstiečiai liaudininkai būtų įstengę išvairuoti valstybės laivą tarp XX a. Scilės ir Charibdės, yra niekuo nepagrįstos – tai dėl atstūmimo nuo valdžios įžeistų ambicijų šauksmas.

Knygoje labai detalai parodytos Lietuvos atstovų pastangos „derybose“ su Molotovu ir už jo stovinčiu viskam sprendžiamą žodį tariančiu Stalinu primena vargšo kiškučio, pakliu-

mautės sušaudymą ir jos apmulkinto vyro palyginti laimingą baigtį (jeigu ji nepramanyta) – pašalintas iš LKP, paskiriamas kino teatro direktoriumi. Tačiau apskritai abu skyriai su Lietuva beveik nesusiję. Skaitytojui būtų buvę įdomiau ir gal naudingiau, jei būtų patyręs apie tomis dienomis „liaudies vyriausybės“ narių (J. Paleckio, M. Gedvilo, V. Krėvės-Mickevičiaus, E. Galvanausko) savijautą – kaip jie kūrė ir išgyveno šį košmarą. Ko gero šie veikėjai būtų kur kas ryškiau atskleidę Maskvos sfinkšą, negu Dekanozovo lūkuriavimas Ribentropo priimamajame notos, kad sąjungininkė Vokietija skelbia karą draugiškai Tarybų Sąjungai. Negi autorius stokojo tokiais temai medžiagos? Greičiausiai neatėjo į galvą, kaip svarbu nušviesti socializmo glėbyje dusinamos Lietuvos pirmąsias dienas. Na, bet tai pataisomas dalykas: arba autorius papildys

ginalios“, padarytos paties autoriaus ar redaktoriaus, o kitos – atsiradusios laikantis tariamų citatų autentiškumo. Iš tikrųjų pastarųjų klaidų nevertėtų šioje knygoje skirti nuo pirmųjų, nes tie tekstai su kabutėmis nėra citatos: neturi jokių nuorodų ar šaltinių duomenų. Todėl tokias pseudocitatas derėjo taisyti pagal dabartinius kalbos reikalavimus.

Kurios ne kurios klaidos tiesiog kelia nuostabą, pavyzdžiui, elementarių žodžių rašyba: *gražuoļi* (= gražuoliai), *gražinti* (= gražinti), žr. p. 101; *žūt būt* (= žūtbut), 263; *kažinką* (= kažin ką), 351.

Knygoje pasitaiko nenorminių, pasenusių ir netaisyklingos darybos žodžių: galėsime ir jums *atminčiai* (= atminimui) įteikti, 37; *ketveriukė* (= ketvertukas) nutarė, 65; *iš kalno* (= iš anksto) susitarė, 96; dabartinėmis *apystovomis* (= aplinkybėmis), 161; *priėmė domėn* (= atsižvelgė, įsidėmėjo ir pan.), 337. Kas ne kas teisingų žodžių *draugingas*, *drauginumas*, dažnai vartojamus A. Eidinto knygoje, Dabartinės lietuvių kalbos žodyno pavyzdžiu. Vis dėlto, manau, reikėtų laikytis Jono Jablonskio nuomonės, jog šių žodžių nereikėtų vartoti: jie keistini lietuvių kalbos sistamai būdingais žodžiais *draugiškas*, *draugiškumas*.

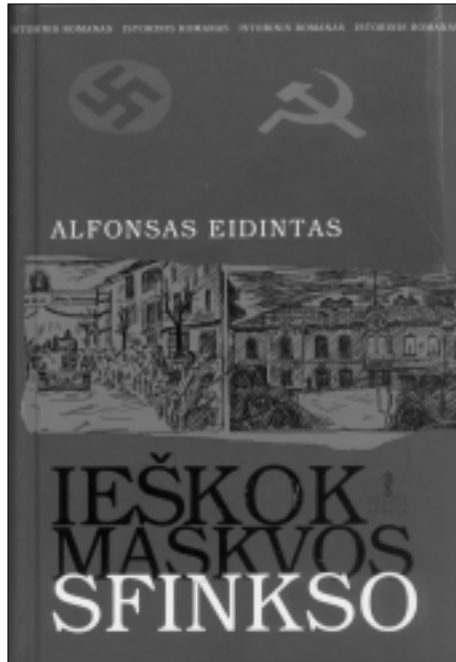
Nepateisinamai neištaisytos bendrinei kalbai svetimoms morfologijos lytys: *įsigys* (= įsigis), 227; *surys* (= suris), 383; *nesenai* (= neseniai), 152; Mes, gerbiamasis *Viačeslav Michailovič* (= Viačeslavai Michailovičiaus), 363.

Knygoje labai šlubuoja linksnių vartojimas. Labiausiai į akis krinta du linksniai, įeinantys į vadinamąją dvejybinių linksnių konstrukciją. Jos esmė sudaro tai, kad būdvardžiai ir kiti būdvardiški žodžiai tam tikruose tariniuose ir papildiniuose turi būti derinami su daiktavardžiais ar juos atstojančiais žodžiais. Šie kartais nepasakoti, bet lengvai numanomi. Šiose konstrukcijose dėl rusų kalbos įtakos derinamasis žodis dažnai pakeičiamas įnagininku (atsiranda valdymo santykis). Knygoje tokį pakeitimą iliustruoja netaisyklingas pavyzdys: Šiandien nepakanka būti nei *šiltu*, nei *šaltu* (= nei šiltam, nei šaltam), p. 143. Šiame beasmeniame sakinyje lyg ir nėra žodžio (daiktavardžio ar įvardžio), prie kurio turėtų derintis pasakytieji būdvardžiai. Tačiau jis galimas: jam, žmogui, kraštui. Jeigu numanomasis žodis būtų daugiskaitos formos ar kitos giminės, tai ir būdvardžiai gautų suderintą skaičių ar giminę: šalia *jiems* būtų *šiltiems*, *šaltiems*, šalia *joms* – *šiltoms*, *šaltoms* ir t. t.

Asmeniniuose sakiniuose dažnai pakeičiamas įnagininku dvejybinio galininko antrasis žodis. Knygoje rašoma: „Esą atėjęs laikas tą drauginumą (= draugiškumą) padaryti daugiau *realiu*“ (= realų, realesnį). „Sovietai... turi matyti sieną esančią *saugia*“ (= saugią), 198.

Neįsigilinę į šių konstrukcijų esmę, kalbos taisytojai ir vartotojai panūdo netaisyklinguosius įnagininkus visais atvejais, tinka netinka, keisti naudininkais. Tokių pavyzdžių esama ir knygoje: „Prašu jus būti kuo *ramesnei*“ (= ramesnę, bet ne *ramesne!*), 38. Kiek pakeitus sakinį tiktų ir naudininkas: jai reikėjo būti kuo *ramesnei*. Asmeniniame sakinyje įmanomas ir vardininkas: ji norėjo būti kuo *ramesnė*. Visais atvejais būdvardis derinamas prie įvardžio.

Štai dar keli pavyzdžiai su tariamai taisyklingais naudininkais: „Tai Žorą privertė būti *atsargiam*“ (= atsargų), 463; „[...] šūkia, kviečiantys būti

Naujosios Alfonso Eidinto knygos viršelis

Prof. Arnoldas Piročkinas

Turėdami tai galvoje, nesistenkime ieškoti nesutapimų su tikrove nė žymiųjų to meto Lietuvos valdžios vyrų paveikluose. Gal kiek pilkokas Antano Smetonos vaizdas: tautos vadu vadintas prezidentas yra atsidūręs lyg ir antrame plane. Atrodo, tarsi autorius pritartų jaunų, energingų jo aplinkos žmonių duotai savo vadui pravardei – senolis, taigi bejėgis, atsilikęs, nesuvokiantis įvykių seniokas. Iš tikrųjų baigiamieji jo buvimo Kaune ir Kybartuose, ruošiantis pereiti sieną, epizodai rodo, kad prezidento nebūta sukriusio senioko: jis kur kas įžvalgiau už visus ministrus, aukštuosius karininkus ir visokius valdininkus numatė galimą įvykių raidą, užėmus kraštą bolševikams. Jo pasilikimas Lietuvoje nebūtų išgelbėjęs valstybės, tik būtų padėjęs okupantams įteisinti jų veiksmus. Net prezidento mirtis tomis dienomis būtų buvusi paranki Lietuvos nepriklausomybės priešams.

Pasigedę ryškesnio A. Smetonos paveiklo, anaipol nenorėtume sakyti, jog jam turėtų tekti didesnė dalis kaltės dėl kraštą ištikusios tragedijos. A. Eidintas knygoje, lyg tarp kita ko, gal net pats ne visai aiškiai apsisprendęs, yra pasakęs įdomią mintį, kuri neleidžia kaltinti vieno prezidento dėl nepriklausomybės praradimo. Į šią mintį turėtų at-

vusio į negailestingą plieno kilpą, konvulsijas. O gal tas kiškuotis sisteminiai gnaužiančio apsiraizgusio smauglio auka? Tad mūsų kurių ne kurių istorikų ar publicistų pastangos šiaip ar taip „diskredituoti“ valdančiąją Smetonos „kliką“ veda mus ne tuo keliu: toliau tęsia „supuvusio“ režimo pasmerkimo ir stalininės politikos pakylėjimo tradiciją.

A. Eidinto garbei galėtume pasakyti, kad jis neprisidėjo prie šios nelėmtos tradicijos. Dabar jo pateiktus veikėjų paveiklus ir įvykių apibūdinimus ilgainiui jis pats ar kiti papildys, patikslins. Norėtųsi manyti, kad bus tikslinama ne smerkimo kryptimi. Nugalės svokimas, kad tragiško Lietuvos spektaklio aktorai buvo žmonės, turintys ir teigiamų, ir neigiamų ypatybių, bet nė vienas iš tų žmonių nebuvo paskutinių scenų režisierius.

Apie kalbamą knygą būtų galima dar daug diskutuoti. Manym, kad norinčių ją išnagrinėti taip pat atsirastų. Šiuo kartu sunku nepasiduoti pagundai pasakyti kelias nedideles pastabėles dėl knygos pabaigos. Kyla abejonių, ar vertėjo ją baigti dviem skyriais – *Dekanozikas* bei *Dekanozovas ir Ribentropas*. Tiesa, Dekanozovas vienas iš Stalino planų vykdytojų Lietuvoje. Pirmajame skyrelyje užsimenama apie Stasės Traki-

tokiais skyriais antrąjį leidimą, arba parašys šios knygos tęsinį.

Ateičiai praverstų ištaisyti vieną autoriaus neapsižiūrėjimą. Keliose vietose (p. 232, 251) kalbama apie pasirengusius 1939 m. rudenį žygiuoti Lietuvos kariuomenės Vietinės rinktinės dalinius. Iš tikrųjų tada buvo generolo Vinco Vitkausko vadovaujama Vilniaus rinktinė. Vietinė rinktinė buvo organizuojama generolo Povilo Plechavičiaus 1944 m. vasaryje.

Kadangi knyga tituluojama istoriniu romanu, taigi kūriniu, pretenduojančiu į grožinės literatūros kvalifikaciją, pakalbėkime dar apie kalbos dalykus. Šis pokalbis taip pat turėtų praversti būsimam antrajam leidimui.

A. Eidintas, pavadinęs savo veikalą istoriniu romanu, vis dėlto nesijautė įveiksiąs kalbos barjerą, už kurio prasideda meninė proza. Čia jam turėjo talkininkauti jo paties susirastas ar leidyklos paskirtas padėjėjas – kalbos redaktorius. Deja, jo pagalba nepakankama: palikta nemaža kalbos kultūrą pažeidžiančių dalykų. Nesiimame spręsti, kas dėl to kaltas – talkininko nestropumas ar kvalifikacijos stoka. Pateisinti jų istorinio romano žanro reikalavimais taip pat neįmanoma.

Kalbos klaidos galėtų būti kildinamos iš dviejų šaltinių: vienos „ori-

* A. Eidintas, *Ieškok Maskvos sfinkso: istorinis romanas*, Vilnius, Versus aureus, 2006, 592 p.

Lapkričio 23 d. Vilniaus paveikslų galerijoje (Didžioji g. 4) vykusiam vakarui pristatyta profesorės Viktorijos Daujotytės knyga *Karalių gėlė iš Žemaitijos pelkių*.

Kultūros vakarą rengė Lietuvos dailės muziejus, Vilniaus žemaičių kultūros draugija, Šatrijos Raganos bendrija ir Vilniaus dailės akademijos leidykla, išleidusi šią knygą.

Vakarą pradėjęs Romualdas Budrys priminė, kad studijuodamas Vytautas Mačernis dirbo gidu Vilniaus miesto muziejuje. Prasminga, kad vakaras įvyko būtent ten.

Lietuvos nacionalinės premijos laureatai fortepijoninis duetas Rūta ir Zbignevus Ibelhauptai atliko austrų kompozitoriaus Franco Šuberto ir rusų kompozitoriaus Piotro Čaikovskio kūrinius. Lietuvos muzikos ir teatro akademijos profesorė, pirmoji Šatrijos Raganos bendrijos pirmininkė Regina Maciūtė, akompanuojant pianistei Elinai Maslakovai, atliko norvegų kompozitoriaus Edvardo Grygo dainas. Įstabi dueto muzika ir solistės dainos sukūrė pakilią nuotaką, nušvitusiomis sielomis artėjome prie Vytauto Mačernio.

Literatūrologės dr. Brigitos Speičytės manymu, profesorės V. Daujotytės knygoje *Karalių gėlė iš Žemaitijos pelkių* išpūdingiausia yra tai, kad autorė ne analizuoja poeto tekstus – ir literatūrinius, ir dokumentinius, – o pasakoja žmogaus istoriją, stilingai pasiremama ir savo, kaip artimos Mačernio kraštietės, pirminėmis patirtimis, atpažindama jas ir įtikindama skaitytoją tokio skaitymo autentiškumu. Autorė Mačernį skaito ne tik kaip literatūros mokslininkę, bet ir kaip antropologę, atidi ir literatūrinei estetikai, bet ne mažiau – ir patirties liudijimams. Ji ne tik aptaria kūrybą, bet nusako ir gyvenimo būdą, atpažįsta literatūrinį bei gyvenimo stilių, išryškina jų atitikimus, sinchroną ar disharmoniją.

B. Speičytė: „Suvokti, papasakoti žmogaus istoriją yra tiesioginis meno ir slaptas, dažnai neišsakomas, bet esminis humanitarinių mokslų siekinys. Šioje knygoje autorė prie jo priartėja iš literatūros fenomenologijos perspektyvos. Šalia šio universalios prasmės lygmens knyga atveria ir konkrečias lietuvių kultūros vertybes, paliudytas Mačernio gyvenimo bei kūrybos tekstais: grįžimo į namus, „sodybiškumo“ archetipą (aktualų šiuo tautos „išsivaikščiavimo“ metu), kūrybos laisvės nuošalėje galimybę, įveikiančią provincialumo kompleksus, drąsinančią gyventi pagal savo prigimtį“.

Kai mes, Vilniaus žemaičiai, prieš penkerius metus keliavome po Žemaitiją, Žemaičių Kalvarijose susitikome su šviesios atminties įžymiu kraštotyriminku, muziejininku Konstantinu Bružu, gimusiu Šarnelėje, kaip ir V. Mačernis.

K. Bružas sukaupe gausų archyvą, kuriame aprašytos Žemaičių Kalvarijos apylinkės: kaimai, kalvos, kalneliai, miškai, žmonės, jų papročiai ir tradicijos. Ypač daug nuveikė su didžiausiu pasišventimu rinkdamas medžiagą ir siekdamas įamžinti V. Mačernio atminimą. K. Bružas ne tik parodė savo namuose, Žaliojoje trobelėje, įrengtą unikalią poetui skirtą ekspoziciją, bet ir įdomiai papasakojo apie V. Mačernį, jį supusius žmones, jo tragišką likimą.

Apie savo naujausią knygą „Karalių gėlė iš Žemaitijos pelkių“ kalba prof. Viktorija Daujotytė; klausosi prof. Adomas Butrimas

VAKARAS VYTAUTUI MAČERNIUI: ATITIKIMAI

Netoli Žaliosios trobelės, Žemaičių Kalvarijose, 1944 m. spalio 7 d. Vytautas Mačernis, traukdamas į vakarus, buvo mirtinai sužeistas vienintelio tą dieną sprogusio sviedinio skeveldros. Vežime sukniubusį 23 metų poetą arklys parvežė į kaimynų Jurkų sodybą. Kitą dieną V. Mačernis buvo palaidotas tėviškės Žvirinėlio kalnelėje Šarnelėje.

Poeto atminimas, mėgstamiausios jo vietos ir reikšmingiausias eilėraščių ciklas *Vizijos* įamžinti skulptoriaus V. Raštikio *Akmeninėse vizijose*.

Vytautas Mačernis – jauniausias lietuvių literatūros klasikas, naujosios poezijos pradininkas, gyvas būdamas nespėjo išleisti nė vieno poezijos rinkinio. Tačiau buvo populiarus tarp moksleivių, studentų ir inte-

lektų gandalizdį ar mokyklinį suola nusitempęs į miško aikštelę ir taip įsirengęs skaityklą, išsiskyrė iš savo šeimos, iš kaimietiškos aplinkos. Buvo kitoks, troško kitko – aukštųjų vertybių, mokslo... 1939 m. V. Mačernis studijavo Vytauto Didžiojo universitete Teologijos–filosofijos fakultete, po metų – Vilniaus universitete Humanitariniame fakultete anglų kalbą, o 1941 m. perėjo į Filosofijos skyrių, „į savo mąšlios prigimties stichiją“, – teigia V. Daujotytė.

1943 m. uždarius universitetą poetas grįžo į gimtąją Šarnelę, studijavo savarankiškai, intensyviai kūrė, svajoją aprašyti visą žmogaus gyvenimą nuo gimimo iki mirties. Mokėjo septynias užsienio kalbas, dar tikėjosi išmokti hebrajų kalbą.

skamba Šarnelėje, Sedoje, Telšiuose, Plungės Oginskių rūmuose ir t. t.

Knygos recenzentas doc. dr. Regimantas Tamošaitis teigė: „Vakaro leitmotyvas – *atitikimai*, o aš noriu pakalbėti apie *neatitikimus*.“

„... Viktorija Daujotytė pasitinka Vytautą Mačernį, keliaujantį iš kaimo į miestą, iš Lietuvos į Europą, iš gyvenimo į literatūrą. Amžiams likusį toje kelionėje. Amžinai jauną...“

... V. Daujotytės knyga – V. Mačernio gyvenimo skaitymai. Ne kūrybos, bet paties gyvenimo. O tas Mačernio gyvenimas tik todėl ir gali būti perskaitytas, kad jis buvo paverstas kūryba...“

... V. Mačernio egzistencija buvo netvari, trupanti, ją tiesiog buvo būtina paversti tvaria teksto realybe ir įrašyti į kultūrą. Iš didelių ambicijų, menininko

Knygos pristatymo metu: Remigijus Tamošaitis, Dalia Juodkaitė-Dirgėlienė, Lietuvos dailės muziejaus direktorius Romualdas Budrys, prof. Viktorija Daujotytė, dr. Brigita Speičytė ir Lietuvos dailės akademijos rektorius prof. Adomas Butrimas

ligentų. Poetas pats siūsdavo draugams savo eilėraščių nuorašus, jo eilėraščius perrašinėdavo, dalydavo si – taip eilėraščiai plito ir išliko.

Prof. V. Daujotytės manymu, ir šiandien Mačernis tebėra vienas labiausiai traukiančių poezijos vardų: „Dvidešimt trejus metus teišgyvenusio Mačernio kūrybos pradžia yra tokia stipri, tokia intensyvi, kad aplenkia trumpą gyvenimą, tarsi nulekia toli į priekį... Trumpas gyvenimas, trumpa biografija, išgaubiamą ir išgilinamą didelio likimo...“

V. Mačernis susimąstęs, užsi-sklandęs savyje, lyg be tikslo klajojantis, išlipęs į aukščiausią medyje įsi-

V. Daujotytė savo knygoje ypač pabrėžė V. Mačernio žemaitiškumą: „[...] Mačerniui, kilusiam iš pačios Žemaitijos gilumos, iš ypatingos jos vietos – Žemaičių Kalvarijos, svarbus buvo etninis pamatas – *žemaitiškumas*. Ne išorinis, dekoratyvus, o gilus, susijęs su gamtojauta, šventumu, šiaurumu, kalbėjimo ir tylėjimo, bendrumo ir atskirumo būdais [...] Jautėsi esąs žemaitis, lietuvis, Vakarų kultūros žmogus [...] Europa jam buvo ir Žemaitijoje, nes su juo, jo *alkieriuje* buvo filosofai, poetai, pagrindiniai Vakarų civilizacijos kūrėjai“.

V. Daujotytės knygos recenzentas Vilniaus dailės akademijos ir Žemaičių akademijos rektorius prof. Adomas Butrimas teigė: „V. Mačernis buvo žmogus, kuris su savo kūryba ir gyvenimu tapo tarsi žemaičių kultūros žmogus. Jis buvo žemaitis, lietuvis, Vakarų kultūros žmogus. Jis buvo ir Žemaitijoje, nes su juo, jo *alkieriuje* buvo filosofai, poetai, pagrindiniai Vakarų civilizacijos kūrėjai“.

galimybių nuojautų ir iš didžiulės baimės – vienvėdis, tolygus nebūčiai, – ir kilo būtinybė suteikti savo gyvenimui ritmą ir aukštąją prasmę...“

... V. Mačernis gyveno prie pelkių, alsavo jų baugiai tamsiu grožiu, pragarmės paslaptimi ir gyvybės prarasties siaubo nuojauta. Grynojo vitalizmo patirtis tolygi mirties patirtis. Todėl pelkės traukia, gundo, gąsdina. Jos tuo pat metu yra siaubingai gražios ir pragariškai baisios. Tai žemės iščių *mysterium tremendum*...“

... Poetą gyvybės instinktas vertė pakilti virš pelkių ir iš susikurtos saugios kultūrinės distancijos, nuo tvaraus žodžių tilto žvelgti į savo iš-

takų tamsą ją transformuojančiu poetiniu žvilgsniu. Estetinė būties regėseną čia yra kaip gyvybės savisaugos mechanizmas...“

R. Tamošaitis, kaip svarbią temą išskyrė vitalizmą: „Ir Krėvės, ir V. Mačernio kūrybinis proveržis – iš galių troškimo. Gal ir Maironio... Kas iš tiesų yra vitalizmas? Šį kartą noriu paminėti romantines, idealizuotas šio gamtos mokslų termino konotacijas. Pasakysiu aiškiai: vitalizmas yra kūniškumas, arba tiesiog gyvuliškumas. Gyvulys yra sveikas, gražus ir stiprus, nesuluošintas intelekto, proto rūpesčių. Jam nereikia filosofuoti, nes jam vadovauja gamtos instinktas. Tai gamtos archeforma, archetipas, gyvybės hierofanija. Bet vis tiek – gyvuliškumas. Šia primityvia, savo primityvumo nereflektuojančia jėga, pasižymėjo poeto artimieji, tarytum atėmę iš jo gyvenimo energiją. Savim patenkintas brolis, tėvas – „mes – kitokie, mes tikri vyrai“. Ką reiškia būti tiesiog vyru? Kaip ir gyvuliu...“

Vitališkumas – tai jėga, kurios Vytautui buvo mažai duota ir kurią jis mėgino pakeisti... sublimuota energija – kultūros ir poezijos jėga. Ji ir vedė poetą per natūralistines gyvenimo pelkes prie karalių gėlės kaip aukščiausios žmogiškosios vertės simbolio“.

Ši nauja V. Daujotytės knyga, anot R. Tamošaitis, tarsi tapo ir nauja V. Mačernio bendrakerelė, žavinčia, spindinčia gyvybės idėja.

V. Daujotytė teigė: „*Karališkoji gėlė iš Žemaitijos pelkių*. Kodėl knyga taip pavadinta – lyg ir per gražiai ar pernelg iškiliai? Karališkoji tema svarbi Mačernio eilėraščiuose: *Aš esu karalius, Gyveno kartą nelaimingas, vienišas karalius... Aš pažinau karalių tavyje... Tai aukštojo, aristokratiškojo gyvenimo lygmens ilgėjimas... Karalių gėlė iš pelkių. Iš Žemaitijos... Iš baltų, tirstų miglų rytais ir vakarais“.*

V. Daujotytė, perskaičiusi V. Mačernio eilėraščių *Poetas*, išvelgė jame „dvigubą poeto gyvenimą – minioji išvargę ir nuleidęs galvą, pajukiamas, lydimas pašaipos, o kartais, *perkeistas nežemiškos šviesos*, jis valdo žmones kalba, balsu“.

Gilios išvalgos kupinas V. Daujotytės pasakojimas apie paskutinįją V. Mačernio vasarą 1944 metais. Ieškodami nuošalesnės vietos, į atokiausią Žemaitijos užkampį, į Mačernių sodybą, vežimu atvažiuoja Donatas Banionis, Vaclovas Blėdis ir Juozas Miltinis. Šarnelėje susidaro savita *akademija*, būta panašumo į Platono Akademiją – filosofinę mokyklą, veikusią netoli Atėnų.

Pokalbių siela – Juozas Miltinis; jis *režisuoja* kiekvieną akimirą. Mato Mačernio mąslumą, mąstymo savitumą. Vakaris Mačernis skaitydavo savo eiles, lyg pats įsiklausydams į savo balsą, žmones veikė jo balsas. V. Mačernį įvertino „akademijos“ dalyviai, o jų prisiminimai labai svarbūs. J. Miltinis po daugelio metų refleksuos: „Jis visą laiką aktyviai gyveno vienvėdyje... Buvo aktyvus ir intuityviai ir intelektualiai“. V. Blėdis išsakyta mintis: „Užsidaro, nutolsta, susimąsto, jo lyg ir nėra tada, kai būna labiausiai, intensyviausiai“. V. Daujotytė tris panevėžiečius prilygino karaliams, kurie neatnešė dovanų, bet patys buvo Poeto apdovanoiti.

Pabuvome *paskendę vakaro rimty* su Karalių gėle, su Poetu Vytautu Mačerniu, profesorės Viktorijos Daujotytės sugrąžintu jo 85-aisiais būties metais.

Dalia Juodkaitė-Dirgėlienė
Vilniaus žemaičių kultūros
draugijos pirmininkė

Pabaiga. Pradžia Nr. 21

Kas labiausiai pažeidžiamas

Jei pirmoje rašinio dalyje būtume kiek anksčiau padėję tašką, būtų pagiriamasis straipsnis Vytauto Didžiojo universiteto Gamtos mokslų fakulteto Chemijos katedrai ir jos šaukiniams darbuotojams. To pagyrimo nemėginsime neigti ir antroje rašinio dalyje, o jau spėtas išspausdinti Upsalos universiteto Švedijoje Biomedicinos centro biochemijos profesoriaus Stelano Hjerteno laiškas VDU rektoriui Zigmui Lydekai ir tiems, su kuriais tai susiję, yra rimtas signalas, kad gerai dirbantys mokslininkai mūsų mokslo ir studijų institucijose gali tapti ir labiausiai pažeidžiamais. Teisybė, prof. S. Hjertenas tokių plačių apibendrinimų nesiekia, nes jo dėmesio ir susirūpinimo objektas yra ne apskritai Lietuvos moksle vykstantys reiškiniai ar procesai, bet labai konkretus atvejis – su minėta VDU Chemijos katedra vykstantys nesusipratimai. Būtent taip knieti vertinti tai, ką pavyko išsiaiškinti žurnalistinio tyrimo metu. Visai galimas daiktas, kad precedentas nusipelno daug stipresnio apibūdinimo, bet su epitetais nesukubėsime. Vis dėlto *Mokslo Lietuvai* rūpi pirmiausia padėti gerai dirbančiam habil. dr. Audriui Maruškos tyrimų grupei, dėl kurios likimo pirmiausia susirūpinta kažkodėl ne pačiame Vytauto Didžiojo universitete, bet Upsaloje, kur darbuojasi prof. S. Hjertenas. O padėti galime pirmiausia siekdami viešumo.

Jeigu daiktus vadinsime savo vardais, tai teks pripažinti, kad būtent savajame VDU Audriaus Maruškos grupė susilaukė ne supratimo ir deramo palaikymo, bet priešingai – patyrė savųjų sukeltas nuoskaudas. Bet gal tai kai kuriems laikraščiams būdingas spalvų sutirštėjimas? Pamėginkime pasiaiškinti.

Kaip matėme iš pirmos rašinio dalies, habil. dr. Audrius Maruškos tyrimų grupė, nuo 1999 m. pradėjusi darbuotis VDU, visą šį laiką kopė į kalną: dalyvavo keliose reikšmingose tarptautinėse programose, sėkmingai telkė ir ugdė jaunos mokslininkus, stiprino savo katedros laboratorijų mokslinę bazę. Atrodytų, kad jauniems mokslininkams (nes būtent jauni mokslų daktarai ir doktorantai sudaro grupės pagrindą) turėtų būti sudaromas kuo geriausias – kiek tai įmanoma mūsų sąlygomis – veiklos sąlygos, bet kol kas vyksta priešingai. Moksliniai kūrybos džiazgmsai kars telėjo praėjusį pavasarį, o baigėsi šį rudenį. Regis, taip būtų galima apibūdinti tą padėtį, į kurią pateko Audriaus Maruškos tyrimų grupė, kuriai gresia ne itin šviesi ateitis: Chemijos katedra gali netekti kone pusės savo su tokiu jaunatvišku entuziazmu kurtų laboratorijų. Tad kas atsitiko?

Vietoje mokslinių galimybių – administracinės galios

Pirmieji nemalonių permainingų ženkliai išryškėjo, kaip užsiminėme, praėjusį pavasarį, nors jie ir nerodė artėjančios dramos. Priešingai, atrodė, kad viskas išsispres, kaip išsisprenžia daugelis mokslo ir studijų institucijų problemų. Neišsisprenžia, o su Europos Sąjungos struktūriniais projektais atėjo ne tik pinigai, bet ir naujos problemos. Kai pradeda žvangėti Europos pinigai, kai kas, atrodo, ima prarasti sveiką nuovoką. Ką rekonstruosime ir kaip, kokius padalinius sustiprinsime, kam teiksime pirmenybę?.. Natūralūs klausimai, tik ne vi-

Magistrantas Žydrūnas Stanius mikrosintezės laboratorijoje ruošia buferinius tirpalus

Vargas dėl mokslo (2)

sada juos lydi natūralūs sprendimai.

Kaip žinome, europinius pinigus įsisavinti norėtų daug kas, neatsižvelgiant į realias galimybes. Projektas surašomas, pateikiamas ir, jei pinigai paskirti, tai kodėl nerekonstruavus patalpas ar laboratorijas – kad ir nesamas. Tiesa, tada kartais tenka ir paprakaituoti, ieškant, kur pritaikyti tas pastangas ir gautas lėšas. Naujas fenomenas Lietuvos moksle.

Jeigu fakultete pateikiamas projektas, kuriame esama instrumentinių, t. y. cheminės analizės problematikos darbų, tai ar ne logiška, kad juose bent jau dalyvautų ir chemikai? Tuo labiau, kad cheminei analizei būtini brangūs automatizuoti instrumentai, o ką jau kalbėti apie tam darbui būtiną mokslinę kvalifikaciją ir patyrimą. Argi ne keista, kai Chemijos katedra, tyrimus orientuojanti į proteomą ir metabolomą analizę, aukštąsias tyrimų technologijas, neištraukiamą į jos tyrimų profiliui būdingą projektą?

Tikriausiai nėra reikalo sakyti, kad VDU Chemijos katedros darbuotojai nori ir pajėgūs dalyvauti tokiuose projektuose, juk jiems tenka būti tarptautinių projektų ekspertais. Sunku vertinti faktą, kai tarpinstitucinio proteomo projekto partneriu tampa ne VDU Chemijos katedra, kuri sprendžia tas problemas, bet Aplinkos tyrimų centras (ATC). Juk galima gautas informacijos neviešinti, o jai išryškėjus, pasklidus plačiau, dar nereikia, kad bus norima kooperuoti su kitomis tyrinėtojų grupėmis.

Gal tokias pat ar net geresnes galimybes turi ir Aplinkos tyrimų centras, kuris projekte dalyvauja kaip VDU atstovas? Deja, ne. Gal aukštesnė jų mokslinė kvalifikacija, geresni

mokslinės veiklos rodikliai? Neatrodė, bent jau sprendžiant iš paskelbtų duomenų, ATC tyrėjai gerokai atsilieka nuo chemikų.

Išbuožinimo vaju dar nesibaigė

Kokių priemonių galima imtis, varžantis su neparankiu konkurentu, kai neprilygstama mokslinės veiklos rezultatais, aparatūros ir instrumentinėmis galimybėmis? Pasirodo, galima pamėginti konkurentų galią sumažinti labai paprastu būdu: perduodant konkurentų laboratorijų plotus ir įrangą... kitiems fakulteto padaliniais. Kitaip tariant, išdraskant tai, kas buvo kuriama metų metus. VDU Gamtos mokslų fakultete tai įmanoma. Pretekstas – patalpų stygius vieniems padaliniais, kuriems mirk gyvenk būtina įsisavinti struktūrinių fondų lėšas. Iš kur tų patalpų gauti? Aišku, nacionalizuojant, „išbuožinant“ turinčius ir gerai dirbančius. Kur mes visa tai jau esame girdėję? Kur mes visa tai jau esame girdėję?

Nelygu, kaip tą „išbuožinimą“ pateiksi. Fakulteto tarybai ir visam universitetui A. Maruškos grupė pristatoma juk ne kaip mažomis pajėgomis atliekanti didžiulį darbą, sukomplektavusi puikias tyrimų ir studijų tikslams naudojamas laboratorijas ir sėkmingai besireiškiančią tarptautinių tyrimų erdvę, ką rašo ir Upsalos biochemijos profesorius S. Hjertenas. Akcentai dedami visai kitose vietose. Juk visa da galima ir taip kelti klausimą: kas fakultete daugiausia turi, kas disponuoja didžiausiais laboratorijų plotais? Aišku, A. Maruškos grupė, o juk ten dirba nedaug žmonių. Ir dar visai jauni, tik pradėjusių mokslinės veiklos

kelią. Jiems reikėtų patirti šilto ir šalto – taip labiau užsigrūdintų. Ateities kovose pravers... Na, paskutinių žodžių garsiai gal ir nesakoma, bet potekstė tokia.

Į laboratoriją įeiti draudžiama

Trumpai tariant, kitiems padaliniais kurtis ir plėstis matomas tik vienas būdas: po truputį eksproprijuojant jaunimą – patalpas bei jų iš Švedijos atsivežtą ir pačių rankomis sumontuotą įrangą. Kas daug turi, privalo dalytis su turinčiais mažiau – tokia logika vyrauja Gamtos mokslų fakultete. Kas tie nuskriaustieji, turintys mažai ir norintys gauti gerai dirbančios grupės sąskaita? Paaikškėjo, tas pats Aplinkos tyrimų centras yra ištraukęs kaip VDU atstovas į bendrą su Biochemijos institutu projektą, kuriam lėšos skirtos iš ES struktūrinių fondų. Taip pat pastebėsime kaip ne paskutinės svarbos veiksnį, kad minimos laboratorijos vedėja V. Mildažienė neseniai pradėjo vadovauti Gamtos mokslų fakulteto tarybai, buvusiam pirmininkui G. Kamuntavičiui tapus fakulteto dekanu.

Karuselė pradėjo sukintis šių metų rugšėjo 6 d., kai VDU Gamtos mokslų fakulteto tarybos sprendimu dalį – 120 kv. m. Chemijos katedros patalpų VDU Antruosiose rūmuose buvo nutarta perduoti fakulteto Aplinkos tyrimų centrui. Dviem mėnesiams praėjus nuo minėto fakulteto tarybos sprendimo Gamtos mokslų fakulteto dekanas G. Kamuntavičius potvarkiu Nr. 06/05 nuo lapkričio 2 d. uždraudžiama bet kam lankytis Chemijos katedros laboratorijose, esančiose Laboratoriniame korpusu, kurias tuo pačiu potvarkiu dekanas nuo lapkričio 6 d. nusprendė atiduoti Aplinkos tyrimų centro žinion, įpareigodamas Aplinkos tyrimų centrą nedelsiant patalpas užimti ir priimti atsakomybę už patalpų ir jose esančio inventoriaus saugumą, ten vykstančio mokymo ir tyrimų proceso nenutrūkumą.

Minėtu dekanu potvarkiu taip pat numatyta Fakulteto tarybos posėdyje sudaryti komisiją, kuri inventorizuotų tose patalpose esantį turta, ir surinkusi visų suinteresuotų padalinių paraiškas siūlytų kuo veiksmingiau fakulteto reikmėms panaudoti Aplinkos tyrimų centro patalpas ir ten esančią įrangą. Komisija įpareigota iki gruodžio 1 d. baigti darbą ir fakulteto tarybos posėdyje apsvarstyti jos siūlymus bei priimti galutinį sprendimą.

Kaip 136 virsta 7

Kuo motyvuojamos tokios drastiškos priemonės kaip uždrausti lankytis laboratorijos patalpose, perduoti patalpas Aplinkos tyrimų centro žinion, išdalyti kitiems fakulteto padaliniais tose patalpose esantį turta ir galop priimti „galutinį sprendimą“?

Dekano potvarkyje išaiškinta, kad Chemijos katedros vedėjas A. Maruška visai vilkina ankstesnius dekanu ir fakulteto tarybos sprendimus, neperdudamas Chemijos katedros patalpų (esančių pagrindiniame korpusu, 120 m²) Aplinkos tyrimų centrui. Toliau dėstoma, kad A. Maruškos vadovaujama laboratorija neatlieka savo misijos, o ta misija numatyta 1997 m. kovo 20 d. Aplinkos fakulteto (taip tada vadinosi dabartinis Gamtos mokslų fakultetas) nutarime (primename, kad grupė pradėjo kurtis VDU 1999 m.), kuriuo Chemijos katedrai buvo pavedama kuruoti „Fakultetinė fizikinių ir cheminių tyrimų laboratorija, kurioje mokslinė aparatūra galėtų naudotis visų krypčių fakultete rengiami magistrų ir doktorantų“. Deja, minimos laboratorijos buvo įsteigtos

Chemijos katedros darbuotojų iniciatyva, nuo įkūrimo (2001 m.) priklausė chemijos katedrai ir niekada nebuvo „fakultetinės“.

Tai štai dekanas teigia, kad A. Maruškos vadovaujama katedra „visose studijų programose teturi vos 7 studentus, nėra sugebėjusi įsitraukti į kokį nors ES Struktūrinių fondų remiamą projektą ir yra sužlugdžiusi pavestą kuruoti laboratoriją“. Taip pat tvirtinama, kad Chemijos katedros vedėjo pastangomis iš Fakultetinio centro laboratorija, įsteigta šalia Antrųjų rūmų esančio gamybinio pastato ir užimanti apie 300 kv. m plotą, „pavesta nedirbančių, nenaudojamų arba labai neefektingai naudojamų prietaisų sandėliu“.

Nekibsimė prie dekanu pageidavimo „efektingai naudoti“ laboratoriją, juk ne kiekvienam duota suvokti kalbos stiliaus subtilybes. Pagaliau juk ne pats dekanas tikriausiai rašo savo potvarkių tekstus, tad bala nematė to skirtumo – efektyviai ar efektingai. Blogiau, kai pasiklystama skaičiuose. Dekanas tvirtina, kad vos 7 studentus visose studijų programose teturi Chemijos katedra, o štai šios katedros vedėjas A. Maruška teigia, kad „realus chemijos dalykus studijuojančių studentų skaičius šiuo metu yra 136“. Truputį skiriasi nuo dekanu pateikto skaičiaus, ar ne? Tad kuris nemoka skaičiuoti?

Pasirodo, ne vien skaičiuoti. Antai katedros vedėjas teigia, kad jo vadovaujama Chemijos katedra dalyvauja ES Struktūrinių fondų 1.5 priemonės projekte, kaip ir *Naujausių gamtos mokslų žinių sklaidos mokytojų tinklas* projekte (2.5 priemonė) bei *Inovatyvūs mokymo(si) metodai ir naujausių technologijų gamtos mokslų bachelaurų rengimui* (2.4 priemonė)

A. Maruška atremia ir kitus kaltinimus savo vadovaujama katedrai bei laboratorijoms. Priešingai, negu aiškina dekanas, A. Maruška teigia, kad visos trys laboratorijos laboratoriniame korpusu funkcionuoja, ypač aktyviai naudojamos bendriems tyrimams kartu su VDU Kauno botanikos sodu. Laboratorijose įdiegta naujų analizės metodų, plėtojami kiti nauji metodai. Būtent šios tyrimų bazės ir tyrimų rezultatų dėka Chemijos katedros mokslinė grupė pelnė tarptautinių pripažinimą, darbuotojai kviečiami skaityti pranešimus tarptautinėse konferencijose, yra ES mokslinių projektų partneriai; apie tai ir rašėme pirmoje šio rašinio dalyje. Tai pat pažymėsime, kad A. Maruška dalyvauja ISI ir Lietuvos mokslinių žurnalų redakcinėje veikloje. Jo vadovaujamos laboratorijos išorinio vertinimo ekspertų 2005 m. puikiai įvertintos kaip mokomosios laboratorijos chemijos magistrų programoje. Rezultatus atspindi publikacijos ISI žurnaluose (nuo 1999 m. – 18 ISI straipsnių). Per tą laiką apgintas habilitacinis darbas, pasirengta ir antrajai habilitacijos procedūrai.

Ką sako mokslingumo rodikliai

Daug pasako ir fakulteto mokslo darbuotojų mokslingumo rodikliai. Palyginkime Aplinkos tyrimų centro ir Chemijos katedros mokslo darbuotojų mokslinę produkciją už 2002–2005 metus. Aplinkos tyrimų centre geriausi dendrologo mokslo darbuotojo A. Vito rodikliai – 5,9. Vyriausiosios mokslo darbuotojos V. Mildažienės (pusė etato) rodiklis – 2,3, mokslo darbuotojų J. Karpavičiaus – 1,4, Z. Naučienės (pusė etato) – 0,7, R. Pukienės – 0,5, dar trijų darbuotojų, figūruojančių duomenų lentelėje – po 0. Kaip atrodo Chemijos katedros rezultatai? Vyriausiojo mokslo dar-

buotojo (pusė etato) A. Maruškos mokslingumo rodiklis už tą patį laikotarpį – 13,0, vyresniosios mokslo darbuotojos (pusė etato) O. Kornysovos – 10,0. Priminsime, kad minimalūs kvalifikaciniai reikalavimai per metus: vyriausiajam mokslo darbuotojui – 10, vyresniajam – 8, mokslo darbuotojui – 2 (remtasi VDU skaičiavimo metodika ir rezultatais). Paliekame spręsti skaitytojams, kas atitinka minimalius reikalavimus ir kas jų neatitinka.

Ar tikrai nenaudingi pasiūlymai?

Gamtos mokslų fakulteto dekanas potvarkyje Nr. 06/05 Chemijos katedros vedėjui A. Maruškai priekaištaujama, kad šis, užuot vykdęs dekanas ir fakulteto tarybos sprendimus ir atlaisvinęs užimtas patalpas, siūlo įvairiausius variantus, kurie dekanui atrodo nepriimtini, vadinasi, fakultetui nenaudingi. Pasidomėjome, kokius pasiūlymus teikia A. Maruškos grupė, siekdama išsaugoti laboratorijas.

Mėginta ieškoti įvairių variantų, universitetui priklausančių nenaudojamų patalpų, kurias būtų galima naudoti. Tokių pastatų yra VDU Kauno botanikos sode, tiesa, juos reikėtų bent minimaliai rekonstruoti. Ar ne tam labiausiai tiktų struktūrinių fondų lėšos, ypač skiriamos 1.5 priemonėi? Kadangi į Aplinkos tyrimų centro projektinius siūlymus tie pastatai nebuvo įrašyti, tai gal ir nėra paprasta keisti išankstinius sumanymus. A. Maruškos grupės jaunimas buvo linkęs į kompromisą: jeigu universitetas rastų bent minimalių lėšų rekonstrukcijai, tai su visa laboratorijų įranga sutiktų persikelti į Botanikos sode esančius pastatus. Pasiūlymas, matyt, logiškas, nes su Botanikos sodu A. Maruškos grupė ir dabar atlieka bendrus projektus, šis bendradarbiavimas ir toliau galėtų plėstis.

A. Maruškos grupė taip pat atlikti galimybių studiją ir su Kauno technologijos universiteto Maisto institutu. Jis turi daug patalpų, kuriomis, sprendžiant iš visko, sutiktų dalytis su VDU Chemijos katedra. Svarbu tai, kad Maisto instituto darbų profilis panašus į A. Maruškos darbų grupės. Kai kurie instituto darbuotojai kai kurias disciplinas – apie laboratorinio darbo organizavimą, metodologiją – net dėsto VDU Gamtos mokslų fakultete. Svarstyta, kaip saugiai ir integruotai į Maisto institutą būtų galima perkelti A. Maruškos grupės laboratorijas, suprantama, išsaugant laisvą prieigą VDU studentams bei tyrinėtojams. Ką iš to laimėtų Maisto institutas? Laimėtų bendradarbiavimo galimybes, nes kai kuriuos panašius tyrimus atlieka institutas ir Maisto kokybės tyrimų laboratorijos darbuotojai.

Taiigi galimi įvairūs variantai. KTU Maisto institutas, regis, net svarstė galimybę perleisti VDU nenaudojamas patalpas. Vieną aukštą naudoja bendrovė *Pieno žvaigždės*, o antras ir trečias aukštai kol kas laisvi. Maisto institutas yra siūlęs VDU remontuoti tas patalpas ir kurtis. Galėtų kurtis Aplinkos tyrimų centras ir iš struktūrinių fondų lėšų remontuoti patalpas. Galėtų kurtis ir Chemijos katedros laboratorijos, bet tada universitetui reikėtų rasti lėšų patalpų remontui.

Galimas ir toks variantas. Maisto institutas sutiktų duoti patalpas naujame pastate VDU Chemijos katedrai, neimtų nuomos mokesčio, bet už tai norėtų naudotis katedros laboratorijų aparatūra. Katedrai tektų mokėti tik už šildymą, elektrą ir kitas eksploatacijos išlaidas. O kodėl gi ne?

Nekvieskime dramblio į stiklo parduotuvę

Instrumentinės analizės sritis, kurioje savo tyrimus atlieka A. Maruškos grupė – brangus mokslas, reikalaujantis daug aparatūros, įvairių tyrimo metodų taikymo. Mažai reikalų su šia sritimi turinčiam asmeniui gali atrodyti, kad stalai nukrauti nereikalinga aparatūra, o daugelis tyrimo priemonių stovi nenaudojamos. Šiandien – nenaudojamos, bet bus reikalingos rytoj arba poryt. Tikriausiai patys laboratorijų darbuotojai geriausiai gali spręsti, kokios tyrimų ir darbo priemonės jiems reikalingos ir kokios – ne.

Pastaruoju metu Chemijos katedrai siūloma „kompaktizuotis“ ir 3 laboratorijas (apie 150 m²) perkelti į mokslinių tyrimų laboratorijas pagrindiniame korpusė (80 m²). Vadinasi, tris panaikinti. Kai tos laboratorijos nebuvo galutinai sukomplektuotos, tai gal ir būtų galima neskausmingai padaryti, bet dabar tai vargu ar būtų toliaregiška. Tai kad valingu dekanas sprendimu Chemijos katedros dar-

buotojams ir studentams neleidžiama įeiti į savo kurtas laboratorijas, buvo leista išsinešti tik savo užrašus, jau ne šliaužianti revoliucija, o kažkas daugiau ir vargu ar priimtina akademinėje bendruomenėje.

Suprantama, ne *Mokslo Lietuvos* žurnalistas turėtų siūlyti įvairius galimus problemas sprendimo variantus. Mūsų užduotis kuklesnė, bet dėl to ne mažiau atsakinga: kelti aikštėn akademinėje bendruomenėje aktualius klausimus, o atsakymus į juos turėtų siūlyti bei priimti sprendimus pati mokslo bendruomenė. Tokia nuostata vadovaudamiesi ir ėmėmės šios temos.

P. S. „Pagal galutinį sprendimą“ visos Laboratorinio korpuso patalpos (apie 300 m²) pereina Aplinkos tyrimų centro žinion, o vietoje Kapiliarinės elektroforezės, Efektyviosios skysčių chromatografijos ir Dujų chromatografijos laboratorijų bus įsteigtos Molekulinės bioenergetikos, Aplinkos kokybės tyrimų ir Aplinkos fizikos laboratorijos.

Gražvydas Kantvydas

2007 m. gegužės 23–27 d. **Vilniaus Universitete** įvyks 8-tasis tarptautinis simpoziumas

„SISTEMOS SU GREITAJA JONŲ PERNAŠA“.

Simpoziumą rengia Vilniaus Universiteto Fizikos fakulteto Radiofizikos katedra. Internetinis simpoziumo puslapis yra <http://rfk.ff.vu.lt/issfit8>

LIETUVOS MOKSLŲ AKADEMIJOS PREZIDIUMAS,

remdamasis Mokslų akademijos Statuto 20.21 punktais, praneša apie laisvas šių specialybių Lietuvos mokslų akademijos narių vietas ir kandidatų joms užimti iškėlimo tvarką:

HUMANITARINIŲ IR SOCIALINIŲ MOKSLŲ SKYRIUJE

- 1 tikrojo nario (filosofija);
- 2 narių korespondentų (lietuvių literatūra, istorija);
- 1 nario eksperto (teisė);

MATEMATIKOS, FIZIKOS IR CHEMIJOS MOKSLŲ SKYRIUJE

- 2 narių korespondentų (chemija, matematika);
- 1 nario eksperto (chemija);

BIOLOGIJOS, MEDICINOS IR GEOMOKSLŲ SKYRIUJE

- 2 narių korespondentų (biologija, medicina);
- 1 nario eksperto (medicina);

ŽEMĖS ŪKIO IR MIŠKŲ MOKSLŲ SKYRIUJE

- 1 nario eksperto (agronomija);

TECHNIKOS MOKSLŲ SKYRIUJE

- 1 tikrojo nario (medžiagų inžinerija).

Mokslų akademijos tikraisiais nariais (akademikais) ir nariais korespondentais renkami Lietuvos mokslininkai, praturtinę mokslą ir kultūrą didelės reikšmės darbais. Išimtiniais atvejais renkami žymūs menininkai bei rašytojai.

Lietuvos mokslų akademijos nariais ekspertais renkami žymūs mokslo sričių specialistai penkeriems metams ir ne daugiau kaip dviem kadencijoms iš eilės.

Mokslo ir studijų įstaigų senatai (tarybos), Mokslų akademijos tikrieji nariai ir nariai korespondentai turi teisę iki 2007 m. sausio 10 d. iškelti kandidatus pagal skelbime nurodytą specialybę.

Lietuvos mokslų akademijai apie iškeltą kandidatą mokslo ir studijų įstaigų senatai (tarybos) pateikia posėdžio protokolo išrašą nurodant iškėlimo motyvus. MA tikrieji nariai ar nariai korespondentai – motyvuotą raštą dėl keliamo kandidato. Taip pat pateikiami kandidatų biografiniai (gyvenimo aprašymas) ir asmens dokumentų duomenys (paso numeris, išdavimo vieta ir data, asmens kodas, socialinio draudimo pažymėjimo numeris), mokslo darbų apžvalga, spausdintų mokslo darbų sąrašas, mokslo laipsnių bei vardų diplomų kopijos ir fonuotrua.

Dokumentai priimami Lietuvos mokslų akademijos prezidento sekretoriato, Gedimino pr. 3, LT-01103 Vilnius, tel. (8 ~ 5) 261 3651.

Ketinama kurti Europos technologijų institutą

Europos Komisija kartu su Lietuva ir kitomis Europos Sąjungos šalimis narėmis svarsto reglamentą, kuriuo numatoma įsteigti Europos technologijų institutą. Pagrindinis instituto tikslas – skatinti inovacijas Europoje.

Komisija siūlo, kad institutą sudarytų nedidelė centrinio valdymo struktūra bei žinių ir inovacijų bendruomenės, turėsiančios įgyvendinti instituto tikslus bei uždavinius. Numatoma, kad valdymo taryba išskirs svarbiausias sritis, kuriose pradės veikti žinių ir inovacijų bendruomenės. Šios bendruomenės, tautinės ar tarptautinės, kursis savanoriškai, o jas tvirtins valdymo taryba.

Opūs finansiniai klausimai dar liko neaptarti, tačiau siūloma, kad svarbiausią instituto biudžeto dalį sudarytų privatus kapitalas, o bendruomenės, ieškodamos paramos, kreiptųsi ir į įvairias finansinę paramą teikiančias Europos Sąjungos programas (7 Bendrąją programą, Konkurencingumo ir inovacijų programą ir kt.).

Koks turėtų būti Europos technologijų institutas, išsamiai svarsto Europos Komisijos teikimu sudaryta darbo grupė, kurią sudaro po du atstovus iš kiekvienos valstybės narės. Lietuvai šioje grupėje atstovauja paskirti du Švietimo ir mokslo bei Ūkio ministerijos atstovai. Suomijos pirmininkavimo ES laikotarpiu įvyko trys grupės posėdžiai. Kitų metų pirmą pusmetį numatyti dar penki.

Dar liko neatsakyta į daugelį klausimų. Atsakymų tikimasi gauti iš valdymo tarybos, kuri artimiausiais metais galbūt pradės savo veiklą. Europos Komisija įsitikinusi, kad institutas neturėtų dubliuoti jau egzistuojančių struktūrų, tokių kaip technologinės platformos ar telkiniai. Naujasis institutas iš kitų institucijų išsiskirs savo dydžiu, privaloma trijų sričių (mokslinių tyrimų, švietimo ir verslo) jungtimi bei išskirtine kompetencija.

Pirmą kartą Europos technologijų instituto idėją 2005 m. vasario mėn. iškėlė Europos Komisijos pirmininkas José Manuelis Barroso. Jis išsakė susirūpinimą dėl lėtos žinių ekonomikos procesų eigos, nepakankamai veiksmingų mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros rezultatų ir jų panaudojimo ūkio konkurencingumui didinti. J. M. Barroso nuomone, institutas galėtų būti svarbus kompleksinės strategijos, sutelkiančios žinias ir inovacijas ekonominiam proveržiui užtikrinti, elementas.

Švietimo ir mokslo ministerijos informacija

Patrauklus pasakojimas apie nepriklausomybės praradimą 1940 m.

Atkelta iš 10 p.

pasiryžusiems (= pasiryžusiems) mobilizacijai... ir, įdomiausia, būti *pasiruošusiems* (= pasiruošusiems) bet kokiems netikėtumams“. „O maršalas Semionas Timošenko (= Timošenko) paragino visus būti *pasiruošusiems* (= pasiruošusiems) mobilizacijai“, p. 579. Redaktorius tokių kalbos klaidų neturėtų praleisti.

Be kokių platesnių aiškinimų toliau pateikiami keli sakiniai su linksnių valdymo klaidomis: „Ministras pirmininkas *jumis* (= jūs); sakoma A. Smetonai, kuris paskyrė“ jau yra paskirtas“, p. 97; „Sek mane“ (= Sek paskui mane), p. 535 (knygoje *mane* tiktų, jei lieptų jį stebėti); „nenusimanydamas *diplomatiijoje*“ (= apie diplomaciją), p. 574; „*Lietuvą* (= Lietuvai) atstovavo“, p. 347.

Mūsų dienų viešojoje kalboje pastebimai nyksta vadinamasis dalies, arba neapibrėžto kiekio, kilmininkas: jo vietoje įsigali vardininkas ir galininkas. Keli pavyzdžiai iš A. Eidinto knygos: „[...] gal atsiras *valdininkai* (= valdininkų), *darbininkai* (= darbininkų), kurie įsigys (= įsigis) *skypelius*“ (= sklypelį), p. 227. Kartu su šiais kilmininkais kenčia ir neiginio kilmininkas: „[...] ar nekis į Lietuvą savo *nosį* (= nosies) ir Angliją?“ p. 206.

J. Jablonskis, Pranas Skardžius ir kiti kalbininkai gana griežtai, be kokių išlygų, teisė prielinksnį *į* prie veiksmožodžio *tikėti*. Paskutiniai *Kalbos patarimai*, sudaryti Ritos Miliūnaitės (S 2, 2002, p. 44–45), kažkodėl toną švelnina: ši konstrukcija tik vengtina. Šiaip ar taip, pavyzdingos prozos autoriai jos neturėtų vartoti. Todėl pasakymas „...buvo netikintis *į Dievą*“ (30) netiktinas ir keistinas: *netikėjo Dievu* (*Dievu*) arba tiesiog – buvo netikintis.

Visiškai smertina, kaip knygoje pateikiamos latvių pavardės. Kiek išmanantis apie abi kalbas redaktorius negalėjo palikti tokių formų: *Munteras* (latviškai Munters), *Berzinšas* (latv. Bērziņš), *Ingenbergas* (latv. Ingenbergs), *Kocinšas* (latv. Kociņš). Lietuviškai šios pavardės turėtų būti rašomos taip: Munteris (taip vartota mūsų spaudoje iki 1940 m.). Mano nuomone, dar tiksliau būtų rašyti Munteris. Mat yra duomenų, kad kitų tautų pavardės su formantu *-er-*, jei jis nekirčiuotas, gauna galūnę *-is* (plg. Wagner – Vagneris, Meyer ar Meier – Mejeris, Volter – Volteris). Tuo tarpu pavardės su kirčiuotu *-er-* pridedamos galūnės *-as* (plg. Voltaire – Volteras, Baudelaire – Bodleras, Auber – Oberas).

Latvių vyriškos giminės vardininke esantis *-s* yra galūnės, tolygi lietuvių tarmsė sutrumpintai galūnei *-s* (vaiks, tėvs...). Tad tą sutrumpintą latvišką galūnę keiskime bendrinės kalbos galūne ir rašykime ne *Ingenbergas*, bet *Ingenbergas* (plg. Endzelins – Endzelynas, Alunāns – Alunanas ir t. t.). Latvių pavardžių galūninis *š* taip pat yra galūnė, ne kamieno priebalsis, todėl tą *š* keiskime lietuviška galūne *-is*: Bērziņš – Berzinis, Kociņš – Kuocinis (latvių žodžiuose raidė *o* reiškia dvibalsį *uo*). Dėdami prie latviškos galūnės dar lietuvišką galūnę, elgiamės kaip rusai, kuriems šie daiktavardžiai rodo esą apskritai be galūnės.

Nesinorėtų baigti patrauklios A. Eidinto knygos aptarimo kalbos kritika (ji nė neskiriama autoriui, nors būtų pageidautina, kad į ją atsizvelgtų). Svarbiausia knygoje padaryta išvada: „Dėl 1939 ir 1940 metų mūsų politikų žingsnių ir sprendimų ginčijomės ir toliau ginčysimės. Ar daug alternatyvų to meto sprendimams jie turėjo, kai Lietuvos likimą nulėmė Stalino ir Hitlerio suokalbis?“ (p. 588). Vienas iš didžiausių autoriaus nuopelnų yra tai, kad darosi aišku, jog tų alternatyvų, deja, nebūta.

Kad europinis aukštasis mokslas būtų patrauklesnis

Europos Sąjungos (ES) Erasmus Mundus programa gyvuoja trečius metus ir jau tapo tokia populiari, kad planuojama ją plėsti. Erasmus Mundus – tai ES aukštojo mokslo institucijų bendradarbiavimo su trečiosiomis šalimis ir mobilumo programa. 2006 m. Europos Komisija patvirtino dar 32 universitetų bendradarbiavimo projektus pagal šios programos veiklas.

Erasmus Mundus programa siekia Europai gražinti lyderio pozicijas tarptautinėje universitetų erdvėje. Ši programa skirta pagerinti Europos aukštojo mokslo kokybę bei bendradarbiavimą su trečiosiomis šalimis. Ji remia Europos aukščiausios kokybės magistrantūros kursus, ne tik leidžia studentams bei mokslininkams iš viso pasaulio studijuoti Europos aukštojo mokslo mokyklose, bet ir suteikia galimybę Europos studentams išvykti į trečiąsias šalis. Europos aukštasis mokslas tampa vis patrauklesnis ir prieinamesnis trečiosiose šalyse.

„Su Erasmus Mundus programa Europos universitetai pritraukia geriausias studentus ir dėstytojus visame pasaulyje – teigia Europos Komisijos švietimo ir mokymo komisaras Janas Figelis – Universitetai skatinami bendradarbiauti tarpusavyje ir pritraukti talentingiausias žmones, patys gaudami iš

jų aukšto lygio žinių bei gebėjimus“.

Programa sparčiai plėtojama. Auga dalyvaujančių universitetų bei siūlomų magistro studijų skaičius, norą dalyvauti programoje išreiškia vis daugiau studentų bei mokslininkų ne tik iš Europos valstybių, bet ir iš viso pasaulio.

2006 m. pasibaigęs ketvirtasis kvietimas teikti paraiškas Erasmus Mundus programai sulaukė 154 paraiškų 1 veiklai: Erasmus Mundus magistro studijoms. Tai integruotos aukštos kokybės magistro studijos, kurias siūlo konsorciams iš mažiausiai trijų skirtingų Europos valstybių universitetų. Tarp pateikusių paraiškų yra ir Kauno technologijos universitetas, Vilniaus Gedimino technikos universitetas, Vilniaus universitetas bei Lietuvos kūno kultūros akademija. Po ekspertų vertinimo buvo atrinkti 23 geriausias magistro studijas siūlantys projektai. Lietuvos institucijos šiemet neįveikė atrankos. Visos patvirtintos magistro studijos pradės penkerių metų veiklą jau nuo kitų mokslo metų ir papildys 36 jau vykstančias Erasmus Mundus magistro studijas.

Kartu veikia ir stipendijų schema ne ES šalių studentams bei mokslininkams, norintiems dalyvauti Erasmus

Mundus magistro studijose. Tai vadinamoji 2 veikla: Erasmus Mundus stipendijos. Iš beveik 6 tūkst. paraiškų 2006–2007 mokslo metams Europos Komisija atrinko 1377 studentus ir 231 mokslininką iš 92 pasaulio šalių. Jie gavo Erasmus Mundus stipendijas (tarp atrinktųjų – 636 studentai bei 32 mokslininkai gaunantys Azijos lango stipendijas).

3 veikla: Erasmus Mundus partnerystė prasidėjo 2005 metais. Pagal šios veiklos schemą jau patvirtinti 19 Erasmus Mundus magistro studijų konsorciams, turintys galimybę bendradarbiauti su trečiųjų šalių aukštojo mokslo institucijomis. Veikla leidžia Erasmus Mundus magistro studijų studentams ir mokslininkams vykti į trečiųjų šalių institucijas – partneres.

Neturėtų būti pamiršta ir 4 veikla: Patrauklaus mokslo stiprinimas. Ji skirta didinti Europos aukštojo mokslo vaidmenį ir aktualinti, daryti jį labiau pasiekiamą, propaguoti Europos aukštąjį mokslą, teikti pagalbą trečiųjų šalių studentams, sie-

kiantiems Europos aukštojo mokslo. Iš 68 paraiškų buvo atrinkti ir patvirtinti 9 projektai, kurie, kartu su anksčiau patvirtintais projektais įtraukia europines bei pasaulines institucijas, susijusias su aukštojo mokslo, ir vykdo įvairialypę veiklą, tokią kaip specifinių akademinių dalykų, geografinių regionų skatinimas ir distancinis mokymas. Tarp atrinktųjų – ir Lietuvos institucijos, veikiančios su Europos partneriais: Vytauto Didžiojo universitetas bei V. A. Graičiūno aukštoji vadybos mokykla. Šios mokymo institucijos sėkmingai prisidėjo prie jau vykdančiųjų projektus – Studijų užsienyje informacijos centro, Vilniaus universiteto ir Lietuvos žemės ūkio universiteto.

Europos Komisijos užsakymu nuo 2004 m. lapkričio mėn. iki 2005 m. gruodžio mėn. buvo vykdomas tyrimas Europinio aukštojo mokslo suvokimas trečiosiose šalyse, kurį atliko Akademinio bendradarbiavimo asociacija (ACA). Studijos tikslas – ištirti žmonių žinias

apie europinį aukštąjį mokslą, suformuluoti keltą nuostatų apie Europinį prekinį ženklą a u k š t a j a m mokslui bei apgalvoti Europos aukštojo mokslo skatinimo galimybes. Apklausus beveik

20 tūkst. respondentų iš Čilės, Indijos, Meksikos, Brazilijos, Rusijos ir Tailando, paaiškėjo, kad Europa yra vertinama kaip ekonominis ir politinis vienetas, bet ne kaip aukštojo mokslo erdvė. Kalbant apie aukštojo mokslo institucijas, vertinamos tik atskiros valstybės ar institucijos, Europos kultūrinis paveldas bei gilios tradicijos, bet ne prestižas, dinamika, novatoriškumas. Pastarosios savybės priskiriamos JAV universitetams. Dauguma respondentų pripažino, kad labai trūksta informacijos apie aukštojo mokslo galimybes Europoje, todėl po atlikto tyrimo Europos Komisijai buvo pateiktos rekomendacijos skatinti Europinį prekinį ženklą, atspindintį bendras visų Europos valstybių charakteristikas, vykdančias nuoseklią, įtikinamą informacinę sklaidą bei sukurti vieną bendrą internetinį portalą.

2007 m. pavasarį bus paskelbtas penktasis kvietimas teikti paraiškas Erasmus Mundus veiklai. Tikimasi, kad Lietuvos aukštojo mokslo institucijos dar aktyviau teiks Europos Komisijai savo inicijuotus Erasmus Mundus projektus.

Išsamesnės informacijos galite rasti oficialiame Europos Komisijos tinklalapyje: <http://ec.europa.eu/erasmus-mundus> ir ES Socrates programos koordinavimo paramos fonde Vilniuje, www.socrates.lt

ES „Socrates“ programos koordinavimo paramos fondo informacija

Gedimino Žemlicko nuotrauka

Bolonijos procesas ir anglistikos studijos

Jonė GRIGALIŪNIENĖ
Vilniaus universitetas

Bolonijos procesas* ir jo įgyvendinimo rezultatai – Lietuvoje dar mažai diskutuojama tema. Net ir akademinės bendruomenės atstovai Bolonijos procesą dažnai suvokia supaprastintai. Daugeliui atrodo, jog Bolonijos procesas – tai vien tik dviejų ciklų (bakalauro ir magistro) studijų ir kreditų sistema. Kadangi Lietuvoje dviejų studijų ciklų sistema veikia nuo 1993 m., gali susidaryti įspūdis, jog mes jau įgyvendiname pagrindinius Bolonijos proceso reikalavimus. Apie tokį supaprastintą Bolonijos proceso supratimą yra užsiminęs J. L. Mackenzie'is, vadovavęs Londone vykusiai diskusijai apie Bolonijos proceso įgyvendinimą ir anglistikos studijas. Šio straipsnio autorė rengdamasi konferencijai, stengėsi susipažinti ne tik su svarbiausiais dokumentais ir nutarimais, bet ir kitokia akademinio diskurso, susijusio su Bolonijos proceso įgyvendinimu, medžiaga. Tokios, deja, nelabai pavyko rasti, nes mūsų akademinė bendruomenė apie tai nediskutuoja. Beje, apskritojo stalo diskusijos dalyviams rengiantis konferencijai buvo išsiųsta 25 klausimų anкета. Atsakymai į ją ir turėjo sudaryti diskusijos pagrindą. Visi diskusijos dalyviai buvo suskirstyti į dvi grupes: jau įgyvendinančius Bolonijos proceso reikalavimus ir dar tik pradedančius ar besirengiančius įgyvendinti. Lietuva buvo priskirta antrajai grupei, ir tai iš kar-

to sukėlė nepasitenkinimą bei nepritimą. Tačiau pasigilinus į problemas, paaiškėjo, kad be jau minėtų laimėjimų (dviejų studijų ciklų ir kreditų sistemos) nelabai kuo turime pasidžiaugti.

Europoje daug kalbama apie anglistikos studijas bendroje Europos švietimo ir aukštojo mokslo erdvėje, apie studijų internacionalizavimą. Lietuvoje dar net nemąstoma tokio kategorijomis. Tai atrodo pernelyg drąsu ir ambicinga, tačiau, kaip ir buvo pažymėta diskusijose Londone, kiekvienas universitetas, siekdamas išlikti šioje erdvėje ir nenorėdamas atsidurti užribyje, privalo apie tai mąstyti, mėginti rasti savo vietą. Akivaizdu, kad bendroje Europos erdvėje bus sėkmingos tik kai kurios anglistikos programos, grėsmė atplaukia iš Didžiosios Britanijos ir Airijos universitetų, nes atrodo natūralu, jog anglistikos studijos šiose šalyse visuomet bus patrauklios. Tačiau aišku ir tai, kad Anglijos ir Airijos universitetuose dėl įvairių priežasčių negali studijuoti visi norintieji. Kita vertus, ir kitų šalių universitetai gali pasiūlyti įdomias bei stiprias anglistikos studijų programas. Didžiosios Britanijos (Glazgo universiteto) atstovas G. Caie'is pripažino, jog kituose Europos universitetuose yra geros lingvistinės programos**, todėl jie turėtų pasinaudoti šiuo pranašumu. Kitas įmanomas kelias – tai bendros programos ir glaudesnis universitetų bendradarbiavimas. Lietuvos anglistai turėtų daugiau bendradarbiauti su Danijos,

Švedijos, Olandijos, Latvijos, Estijos ir kitų šalių anglistikos katedromis, kurti bendras programas, ypač antrosios ir trečiosios pakopos – magistrantūros bei doktorantūros lygio.

Diskusijoje buvo pažymėta ir tai, jog visai neišnaudojama Europinių mokslinių tyrimų erdvė. Beveik nėra bendrų mokslinių projektų su kitais universitetais. Tokie projektai galbūt padėtų išspręsti ir kitą labai aktualią problemą – užtikrintų dėstytojų judrumą. Šiuo metu galiojančios taisyklės, kada atvykęs dėstytojas turi perskaityti 8 valandas paskaitų, neskatina jo judrumo. Dauguma diskusijos dalyvių pažymėjo, jog labai sunku integruoti atvykstančių dėstytojų kursus į jau skaitomus (8 valandos yra labai didelis valandų skaičius bet kokiam programai, bet kokiam dalykui). Bendri moksliniai projektai, vykdomi tarp įvairių šalių katedrų, galėtų padėti veiksmingai spręsti šias problemas.

Diskusijoje buvo užsiminta, jog apskritai anglistikos studijos yra kryžkelėje. Anglų kalbai įgijus *lingua franca* statusą, anglistikos studijoms išskyla grėsmė tapti kitų disciplinų „tarnaite“. Diskusija vyksta apie tai, ar anglistikos studijos turėtų orientuotis į tradicinę disciplinos supratimą (žr. *European English Studies: Contributions towards the history of a Discipline*), ar daugiau atsižvelgti į pragmatiškus tikslus. Vienas Bolonijos proceso reikalavimų – rengti studentų darbo rinkai, tačiau norint parengti programas, atitinkančias rinkos poreikius, pirmiausia reikia ži-

noti tos rinkos poreikius, reikalingi rinkos tyrimai ir analizė, o tokių tyrimų dar labai trūksta. Apskritai, darbdaviai turėtų daug aktyviau įsitraukti į studijų programų kūrimo procesą, atviriau dėstyti, ko jie tikisi iš anglų filologijos studijas baigusių absolventų. Kita vertus, universitetai neturėtų akiai paklusti rinkai, vadovautis vien pragmatiniais sumetimais, o išlikti mokslo, kultūros ir tradicijų saugotojais bei puoselėtojais. Tai nėra lengvas uždavinys.

Konferencijoje buvo kalbama ir apie anglistikos programų kursų turinį, jų aprašus, užsiminta, jog kursai turėtų būti daug aiškiau aprašyti tiek turinio, tiek įgyjamų gebėjimų bei žinių prasme. Tai padėtų išspręsti dar vieną problemą, su kuria susiduria studentų judrumo programų dalyviai – kursų pripažinimo ir įvertinimų klausimus. Kursų ir programų rengėjai turi suprasti, kad keičiasi ir studentų mokymosi būdai. Daugelis studentų turi ir mokyti, ir dirbti, kad užsidirbtų pinigų studijoms, kai kuriems reikia laikinai nutraukti studijas ir jas tęsti vėliau, o tai programų sudarytojus ir dėstytojus verčia mąstyti apie įvairias studijų formas. Be to, programos turėtų būti daug lankstesnės.

Kitas labai svarbus klausimas – tai kursų ir programų kokybės užtikrinimas. Buvo kalbama apie tai, ar užtenka nacionalinių ekspertų grupių, vertinančių tokias programas, ar reikia pasitelkti ir tarptautinius ekspertus. 2007 m. visuose Lietuvos universitetuose vykdomos anglų filo-

logijos programos bus pateiktos tarptautinei ekspertizei.

Diskusija parodė, jog, nepaisant visų pastangų kurti vieningą aukštojo mokslo erdvę Europoje, egzistuoja didžiulė įvairovė, net pati studijų trukmė yra labai skirtinga: be daugelyje šalių jau įgyvendinto 3+2+3 (t. y. trejų metų bakalauro, dvejų metų magistro ir trejų metų doktorantūros trukmės modelio) įvairios šalys turi skirtingos trukmės studijas (pvz., 3+1+3 Didžiojoje Britanijoje, 3+2 – Lenkijoje, 4+1 – Ispanijoje ir pan.). Įvairovė savaime nėra blogas dalykas, blogai, kai nevyksta diskusija, nesitariama, kai sistema yra nelanksti ir tampa progreso ir bendradarbiavimo stabdžiu.

* Straipsnyje pateiktos mintys iš š. m. rugpjūčio 28–rugsėjo 2 d. Londone vykusios tarptautinės ESSE-8 (*European Society for English Studies*) konferencijos apskritojo stalo diskusijos Bolonijos procesas. Autorė dėkoja Lietuvos mokslų akademijai ir Britų akademijai, finansavusioms išvyką į konferenciją bei sudariusioms galimybę dirbti Londone ir Lankasterio universitetų bibliotekose.

** Anglistikos studijos įvairiose šalyse suvokiamos skirtingai. Angliškai kalbančiose šalyse anglistika pirmiausia siejama su anglų literatūros studijomis. Žemyninėje Europoje anglistika suvokiama plačiau – tai ir literatūra, ir kalba, ir kultūros studijos. Buvusios Rytų Europos bloke, kaip teigia R. Haasas, kalbų mokymas ir lingvistiniai tyrimai turėjo daugiau galimybių plėtotis negu literatūrinė paradigma.

„NEC“ PRISTATĖ NAUJĄ NEŠIOJAMĄJĮ KOMPIUTERĮ

„Shield Pro“ FC-N21S nešiojamasis kompiuteris bus visiškai atsparus vandeniui ir dulkėms

Informacinių technologijų bendrovė NEC su pusrūpiais pristatė savo naują nešiojamąjį kompiuterį. Ant veikiančio kompiuterio buvo išpiltas pilnas butelis vandens. Taip siekta pademonstruoti jo atsparumą nepalan-

kiams aplinkos sąlygoms. Naujasis *Shield Pro FC-N21S* nešiojamasis kompiuteris yra įvertintas IP54. Tai Europos elektrotechnikos standartizavimo komisijos įvertinimas, rodantis produkto atsparumą. IP54 įvertintas produktas iš visų pusių apsaugotas nuo dulkių ir vandens pūslių, kurie gali sutrikdyti jo darbą. Jis taip pat gali nukristi nuo maždaug juosmens lygio aukščio ant kieto paviršiaus ir linkti nepažeistas. NEC šią savybę taip pat pademonstravo Tokijuje vykusioje spaudos konferencijoje. Bendrovė užtikrina, kad kompiuteris

liks nepažeistas, nukritęs iš ne didesnio kaip 90 cm aukščio, bus išjungtas ir uždarytas. Kompiuteris yra su 12.1 colio lietimui jautriais monitoriumi, kuris gali būti apsuktas. Užvėrus apsuktą monitorių, kompiuteris virsta *Tablet PC*. Šio kompiuterio širdis yra *Intel Core Solo 1.2 GHz* procesorius. NEC norėjo naudoti *Core Duo* procesorius, bet toks procesorius išskirtų daugiau šilumos, ir kompiuterį reikėtų aktyviai aušinti. Vartotojai galės pasirinkti standžiojo disko dydį (60 GB ar 40 GB), *Windows XP* arba *Linux* operacinę sistemą. Kompiuterį Japonijoje bus galima įsigyti nuo kitų metų sausio mėn. Jo kaina svyruos nuo 2100 iki 2600 JAV dolerių (apie 5670–7000 litų).

www.infoworld.com

ANT ASTROLOGŲ ŠLIUKŠTELĖJO ŠALTO VANDENS

Vienas didžiausių iki šiol atliktų tyrimų parodė, kad beveik nėra jokio ryšio tarp Zodiako ženklų ir žmogaus charakterio bruožų. Tai dar kartą patvirtina, kad nėra mokslinių prielaidų teigti, jog Saulės pozicija kuriame nors iš Zodiako ženklų žmogaus gimimo metu gali lemti jo asmenybę ir tolesnį gyvenimą.

Tyrimo vadovas Aarhus universiteto (Danija) mokslininkas dr. Peteris Hartmannas teigė: „Tiesa, įrodyti, kad sudėtingesni astrologiniai tyrimai taip pat nieko verti, gerokai sudėtingiau, tačiau galime patvirtinti, jog Zodiako ženklai tikrai neturi jokios įtakos žmogaus būdo bruožų formavimuisi“. P. Hartmannas su kolegomis naudojo dviejų patikimų šaltinių duomenimis apie 15 tūkst. žmonių: JAV surinkta informacija apie Vietnamo karo veteranų gimimo datą, būdo bruožus bei gabumus ir 1979 m. Jaunimo studij-

Mokslininkai ištyrė, kad Zodiako ženklai nesusiję su žmogaus charakteriu

jos sudarytais 15–24 metų jaunuolių aprašymais, kuriuose apibūdinta jų gimimo laikas ir protiniai gebėjimai.

Apdorojant šiuos duomenis, buvo laikomasi principo, kad jei koreliacija yra didesnė kaip 5 proc., tuomet statistinis sąryšys tarp gimimo

datos ir būdo bruožų nėra atsitiktinis. Vienintelis dalykas, kurį aptiko mokslininkai – tai, kad žmonių, gimusių birželio–gruodžio mėnesiais, intelekto koeficientas (IQ) buvo kiek didesnis, bet jis neviršijo vieno IQ testo taško. Tai buvo aptikta tik tiriant Vietnamo veteranų duomenis.

Buvęs astrologas iš Australijos Geoffrey'us Deanas 2003 m. atliko panašų tyrimą. Jis ištyrė 2 tūkst. žmonių, kurių gimimo laikas skyrėsi tik minutėmis. G. Deanas į savo tyrimą įtraukė žmones, gimusius per kelis dešimtmečių laikotarpius, ir vertino apie 100 skirtingų būdo bruožų charakteristikų, tokių kaip intelekto koeficientas, šeiminė padėtis, temperamentas ir kita. Jo išvada buvo tokia pati kaip ir Aarhus universiteto mokslininkų – gimimo laikas nelemia žmogaus individualių būdo bruožų.

News in Science

ATSKLEISTAS BIČIŲ GENOMAS

Bitės tapo trečia vabzdžių rūšimi, kurių genų seka buvo galutinai ištyrta – po vaisinių muselių ir moskitų. Tyrimo rezultatai gali padėti išsiaiškinti, kurie genai yra susiję su sudėtingu bičių socialiniu elgesiu.

Taip pat paaiškėjo, kad bitės evoliucionavo lėčiau negu kiti vabzdžiai, turi daugiau genų, susijusių su kvapų atpažinimu, bet mažiau genų, atsakingų už imuninę sistemą. Tyrimo metu išsiaiškinta, kad bitės atsirado Afrikoje ir paplito Europoje migruodamos dviem bangomis. Nors bičių smegenys yra labai mažos, joms būdingas sudėtingas socialinis elgesys. Bitės gali atpažinti kvapus, spalvas, formas ir vaizdus.

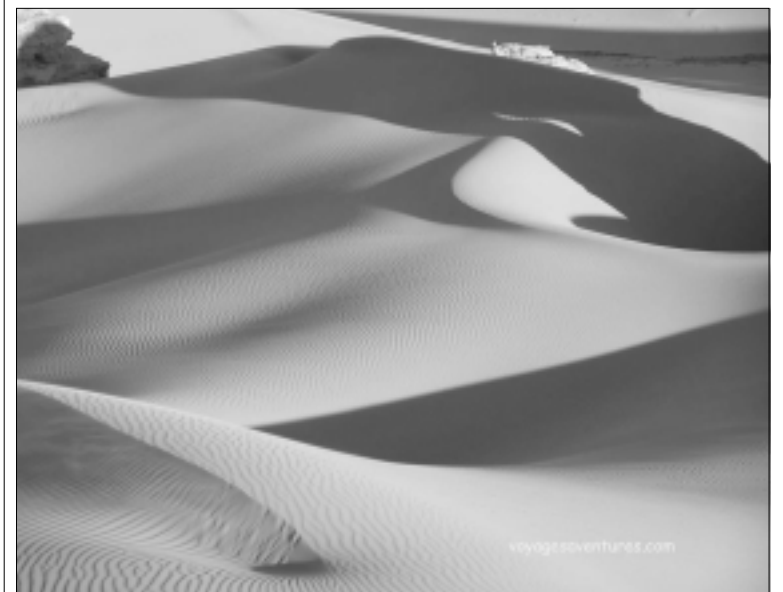
Paaiškėjo, kad bitės naudoja feromonus, rodančius bičių lytį, kastą ir amžių. Tyrimą atlikęs Harvardo universiteto profesorius Edwardas Wilsonas, komentuodamas šį tyrimą, sakė – „Bičių DNR ištyrimas yra didelis žingsnis ieškant atsakymo į klausimus, kaip vyko socialinė evoliucija, kokie genai lemia tai, kad išsivystytų vabzdžių, gyvenančių kolonijomis ir pasiskirstančių darbą, rūšys“.

Bičių genomo tyrimai padės atskleisti socialinės evoliucijos paslaptis

News in Science

DŽIŪSTANTI SACHARA LĖMĖ FARAONŲ IŠKILIMĄ

Galbūt smėlingoji Sachara padovanojo žmonijai senąją Egipto civilizaciją

Senovės Egipto faraonai turi dėkoti priešistoriniam klimato pokyčiui Rytų Sacharoje, nes būtent tai lėmė jų iškilimą. Maždaug 8500 m. pr. Kr. teritorijose, kuriose dabar yra Egiptas, Libija, Čadas ir Sudanas, staiga smarkiai pasikeitė klimatas – ten tapo labai drėgna.

Daugybę amžių šiame regione vešėjo savanos, augo tankūs akacijų miškai. Ši vieta buvo tokia pelkėta, kad joje nebuvo įmanoma gyventi. Šiuo laikotarpiu priešistoriniai Rytų Sacharos žmonės sekė paskui lietus, nuolat kėlėsi iš vienos vietos į kitą.

Tačiau apie 5300 m. pr. Kr. gerokai sumažėjo lietaus, tad žmonėms teko palikti šį regioną. „Apie 5500–6000 m. pr. Kr. Egipto Sachara tapo tokia sausa, kad niekas nebegalėjo ten išgyventi“, – teigia šio tyrimo bendraautorius, Cologne universiteto (Vokietija) geoarcheologas Stefanus Kröpelinas. Be lietaus gyvybė ėmė nykti, ir žmonėms neliko nieko kito – palikti šiuos kraštus arba mirti. Ši žmonių populiacija ir įsikūrė prie Nilo – taip iškilo pirmosios faraonų kultūros Egipte.

Šio tyrimo metu buvo tiriama 500 istorinių radinių ir gauti duomenys lyginami su ankstesnių tyrimų rezultatais. S. Kröpelinas ir tyrimo bendraautorius Rudolphas Kuperis taip pat surinko duomenų apie geologinį klimatą iš daugybės senovinių ežerų daubų, lietaus vandens baseinų bei upių. Ši informacija padėjo mokslininkams suprasti, koks klimatas buvo senovėje, kokia buvo aplinka ir kaip vyko priešistorinių žmonių migracija Rytų Sacharoje per pastaruosius 12 tūkst. metų. Taip pat šio tyrimo metu buvo surinkti įrodymai, jog žmonių išėjimas iš Sacharos prieš 5 tūkst. metų lėmė pirmųjų faraonų iškilimą.

Herodotas sakė: „Egiptas yra Nilo dovana“. Taip daugybė žmonių mano ir šiandien. Tačiau, anot S. Kröpelino, Egiptas taip pat yra ir dykumos dovana.

National Geographic News

AIRIJOS PELKĖJE RASTA VIDURAMŽIŲ KRIKŠČIONIŠKA KNYGA

Viduramžius menantis krikščioniškas psalmynas pelkės purve

Airijos pelkėje darbininkas rado tūkstančio metų senumo psalmių knygą. Kauptuku darbavėsis vyriškis pastebėjo oda įrištą knygą. Atvykę ekspertai gerokai nustebę pamatė tokį radinį: purve gulėjo psalmynas. Manoma, kad dvidešimties puslapių knygą buvo parašyta maždaug 800–1000 m. po Kr. Tai yra pirmas viduramžių tekstas, rastas Airijoje per pastaruosius 200 metų. Knyga buvo rasta atversta ties 83 psalme,

jos didingumą“, – teigia Airijos Nacionalinio muziejaus Dubline direktorius Patas Wallace'as.

Nežinia, kaip ši brangi ir vertinga knygą atsirado durpingoje pelkėje, bet akivaizdu, jog drėgna ir rūgšti terpė padėjo išsaugoti šį dokumentą. „Tėnino rūgštis yra natūralus konservantas, padedantis išsaugoti odą“, – tvirtina Puget Sound universiteto (Vašingtonas) mokslininkas, biblijos archeologas Douglas Edwardsas.

Šiuo metu knygą saugoma Dublino Nacionalinio muziejaus šaldytuve. Kol kas ekspertai tiria puslapį, kuris buvo atverstas. Vėliau jie ieškos saugiausio būdo, kaip atversti kitus puslapius taip, kad jie nebūtų pažeisti ar sunaikinti. Gali būti, kad mokslininkai sugebės atversti kitą puslapį tik po daugelio mėnesių.

Iš to, ką mokslininkai sugebėjo išsiaiškinti apie šį radinį, aiškėja, kad knygą yra ankstyvas krikščioniškas psalmynas, parašytas ant popieriaus, pagaminto iš gyvūno odos.

Anot D. Edwardso, knygą galbūt buvo pagaminta Airijoje, tačiau galėjo būti atgabenta ir iš užsienio. Airių vienuoliai viduramžiais gamino puikiais piešiniais išmargintus rankraščius.

Kai tik rankraštis bus apsaugotas ir ištyrinėtas, jis bus eksponuojamas Airijos Nacionalinio muziejaus anks-tyvosios krikščionybės galerijoje.

National Geographic News

LR Kultūros ministerijos sekretorius Rolandas Kvietkauskas

Atkelta iš 1 p.

Taigi šiuo projektu bus pasiekta, kad į tas vietas ateis interneto ryšys, žmonės turės galimybę naudotis elektroninės valdžios, sveikatos, bankininkystės ir kitomis paslaugomis, gauti reikalingos informacijos. Šio projekto esmė yra ne pats kompiuterizavimas, o geresnė informacijos prieiga ir paslaugų galimybės. Šiuo projektu bus orientuojamasi būtent į truputį atkampsnes vietas.

Jeigu ekonomiškai neapsimoka kompiuterizuoti tokias atkampsnes bibliotekas, tai ar apsimokės kitomis prasmėmis? Pavyzdžiui, keliant tų vietovių kultūrinį lygmenį, mažinant socialinę atskirtį ir t. t.

Štai todėl ir svarbu padėties analizė, padedanti pasirinkti tinkamus kompiuterizavimo objektus. Juk akivaizdu, kad į Labanoro girios glūdumą kabelių netiesime, kad penki gyventojai galėtų naudotis internetu. To nebus. Reikia gerai apmąstyti, kam skirti Lietuvos mastais gana didelius pinigus. Projekto darbo grupė pateiks motyvaciją, kodėl viena ar kita biblioteka turi patekti į kompiuterizuojamųjų sąrašus. Tai visai nepaneigiamas, kad viešoji biblioteka ir be kompiuterių gali būti svarbi bendruomenės gyvybingumui kaip bendra ir kiekvienam prieinama erdvė.

Kiek šalyje yra bibliotekų, kurios galėtų tikėtis patekti tarp projekto „dalyvių“?
Yra apie 900 „aptarnavimo taškų“ arba pastatų, kuriuos potencialiai galima būtų svarstyti. Lietuvoje jau kompiuterizuota apie 43 proc. savivaldybių viešųjų bibliotekų.

Projekte dalyvauti galės tik viešosios bibliotekos, todėl apie bet kokį piktnaudžiavimą nė neverta kalbėti. Kaip minėjau, projekte turės būti pateikta ir analitiškai įvertinta potenciali paslaugų teikimo galimybė. Ir ne bet kokių, bet numatytas veiksmingas paslaugų teikimas. Jeigu vietovė, tarakime, kaimas, savivaldybės ir vietos viešosios bibliotekos vadovų nuomone, yra neperspektyvus, jame nuolat mažėja gyventojų, tai tokio kaimo biblioteka nebus įtraukta į kompiuterizuojamųjų sąrašą. Iš esmės galime kalbėti apie nacionalinį projektą, kurį sudarytų apie 60 vietos bendruomenių ir valdžios palaikomų projektų.

Kokie socialiniai partneriai dalyvaus projekte?

Pirmiausia savivaldybės. Kultūros ministras jau išplatino kreipimąsi į savivaldybių administracijas, prašydamas suteikti paramą organizuojant parengiamųjų darbų procesą. Minist-

ras taip pat prašo aiškiai apsispręsti dėl savo būsimų įsipareigojimų. Valstybė šiuo metu į kompiuterizavimą investuoja tikrai nemažai lėšų, ir būtų labai gerai, kad tą 50 proc. Lietuvos indėlių sudarytų tiek valstybės, tiek savivaldybių lėšos. Teks atitinkamai parengti bibliotekų patalpas, o jų remontui valstybė negalės skirti lėšų. Smulkūs remonto darbai turės būti atliekami turto valdytojų lėšomis, todėl savivaldybės turės įvertinti savo galimybes, o įsipareigojusios turės atlikti numatytus darbus. Beje, įgyvendinant projektą gali būti skiriama *Microsoft* programinė įranga, nors nebūtinai. Bilo ir Melindos fondas yra institucija, veikianti nepriklausomai nuo *Microsoft* korporacijos.

Lietuvos mokslinių bibliotekų asociacijos pirmininkė Emilija Banionytė, LR Kultūros ministerijos sekretorius Rolandas Kvietkauskas, Asociacijos administracijos vadovė Aušra Ivaškevičienė, Atviros Lietuvos fondo programų koordinatorė Julija Pikšilingaitė ir LR švietimo ir mokslo ministerijos Mokslo ir technologijų departamento direktorius Albertas Žalys

Kada reikia apsispręsti dėl konkrečių kompiuterizuotinių bibliotekų?

Iki 2007 m. pavasario. Fondo lėšų kiekis, kuris bus skiriamas bibliotekoms Lietuvoje kompiuterizuoti, priklausys ir nuo to, kaip sėkmingai seksis įgyvendinti kitus projektus, pavyzdžiui, ES struktūrinių fondų finansuojamą projektą „Viešųjų interneto prieigos taškų tinklo plėtra“, kurį koordinuoja Vidaus reikalų ministerija, ir kitus.

Kodėl būtent Lietuva atsidūrė Bilo ir Melindos Geitsų fondo vadovų akiratyje?

Akiratyje atsidūrė Lietuva ir Latvija. Čia padirbėjo kai kurie mūsų tautiečiai, jau prieš kelerius metus sugebėję su Geitsų fondu už-

megzti ryšius, kad apskritai galėtų dalyvauti šiame projekte. Mat nepaisant ekonominių sunkumų, mūsų šalis nėra technologiškai atsilikusi, nors dar esama rūpesčių dėl regionų plėtos. Lietuva – ne Meksika, kurioje teritorinė plėtra yra didžiulė problema. Geitsų fondas su Meksikos kultūros ministerijos nemokama prieiga aprūpina trečdalį iš 8 tūkst. Meksikos bibliotekų, remia ir JAV bibliotekas.

Taigi tinkami žmonės, atsiradę tinkamoje vietoje tinkamu laiku gali daug nuveikti; tai rodo ir šis būsimasis projektas. Gražios pono Kazicko šeimos, kitų asmenų iniciatyvos. Priminsiu, kad per savo fon-

dko rengimą.

Šiandien dar anksti kalbėti apie projekto finansavimo dydį, mastą, Lietuvą pasiekiančių lėšų kiekį. Apie tai galėsime kalbėti tik 2007 m. pavasarį, ne anksčiau.

Kiek šis projektas galėtų išjudinti mūsų regionų bibliotekas?

Pirmenybė teikiama toms bibliotekų tinklo vietoms, kurios šiaandien yra silpnesnės dėl subjektyvių ar objektyvių priežasčių. Deja, viso tinklo kol kas nepavyko išjudinti nei modernizuojant, nei tvarkant bibliotekas. Šis projektas padės sustiprinti bibliotekas ne tik kompiuteriais, bet ir žiniomis. Taip gali būti pasiektas kiekvienas skaitytojas.

Bet tai turi būti ne šiaip skaitytojas, bet parengtas, kompiuterinio raštingumo įgūdžius turintis skaitytojas.

Be abejo. Projektas susidės ne vien iš „geležies“, bet ir iš mokymosi naudotis technika. Tai labai svarbu. Šiandieniniame Mokslinių bibliotekų asociacijos renginyje matome, kiek daug lėšų valstybė skiria duomenų bazėms prenumeruoti. Tačiau sprendžiame ir kitas problemas – kompiuterinės technikos naudojimo, veiksmingumo, kad žmonės būtų pasirengę naudotis esamomis ar būsimomis galimybėmis.

Labai svarbu kurti ir lietuvišką turinį. Tai jau ne šių projektų, bet kitos veiklos dalis. Geitsų fondas remia kompiuterinių tinklų prieinamumą, o norint, kad mūsų žmonės naudotųsi ta technika ir galimybė-

naudotis su kultūra nesusijusiomis reikmėmis. Bibliotekoje žmogus galės įgyvendinti savo poreikius. Tai svarbiausia.

Kas užtikrins, kad viskas vyks skaidriai ir sklandžiai? Kad neišvysime istorijas, kurių apstu mūsų gyvenime.

Gali užtikrinti tik projekte dalyvaujantys žmonės. Nenorintieji dalyvauti tikrai nebus ieškomi, gaudomi, jiems tikrai nebus primokama, kad tik dalyvautų. Reikalinga tolygi plėtra, todėl mėginsime įtikinti tas savivaldybes ir institucijas, kurios nerodo didelės iniciatyvos dalyvauti projekte. O pasiryžusieji dalyvauti turi įsisąmoninti, kad įsipareigojimai privalės būti įvykdyti. Projektas skiriamas ne tam, kad maloniai pabendrautumė. Dalyvavimas projekte – tai savo įsipareigojimų vykdymas iki galo.

Tai aktyvių žmonių projektas?

Kaip ir visa mūsų gyvenime. Yra kritinė masė žmonių, kurie žino, ko nori, ir jiems reikia padėti. Šiuo projektu į juos ir orientuosimės, manome, kad tai paskatins ir kitus.

Su kokiomis ministerijomis ar institucijomis teks bendradarbiauti rengiant ir vykdamas projektą?

Be abejo, su Švietimo ir mokslo ministerija ir Susisiekimo ministerija, kurios vykdo projektą *Kaimiškųjų vietovių informacinių technologijų plėtojimo tinklas RAIN*. Bendradarbiausime su Vidaus reikalų ministerija, kuri atsakinga už viešąjį administravimą, vykdo projektą *Viešųjų interneto prieigos taškų tinklo plėtra*. Glaudžiai bendradarbiaujame su Informacinės visuomenės plėtros komitetu. Užmegzti ryšiai su Matematikos ir informatikos institutu ir VŠĮ *Plačiajuostis internetas*.

Norime remti visas geras iniciatyvas, nes juk ateiname ne į tuščią vietą. Lietuvoje daug projektų, susijusių su naujomis technologijomis. Šis projektas nei dubliuos, nei pakeis kitus projektus. Norime per šį projektą išieiti ir į kitas veiklos sritis. Todėl projektas siejasi ir su Kultūros ministerijos koordinuojama *Bibliotekų renovacijos ir modernizavimo 2003–2013 m. programa*.

Koks būsimajame projekte numatomas santykis tarp miestų bibliotekų ir toli nuo miestų esančių „taškų“?

Pirmenybė bus teikiama regionams. Miestų bibliotekose šis projektas gali nebent tik pakoreguoti vartotojams prieinamų kompiuterių skaičių, atsižvelgiant į aptarnaujamos bendruomenės dydį. Bet didžiausio socialinio poveikio tikėtumėmės regionuose.

Tikėsimės, kad Didysis Bilas atvyks į Lietuvą susipažinti su sėkmingai vykdomu Geitsų fondo projektu.

Svarbiausia, kad projektas įvyktų. O jei atvyks, tai tik džiaugsimės, nes tai bus naudinga Lietuvai.

Leiskite palinkėti sėkmės rengiant ir įgyvendinant šį projektą. Ačiū už išsakytas mintis.

P. S. Už pagalbą rengiant straipsnį dėkojame Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos Informacinės visuomenės plėtros skyriaus vyresniajai specialistei Ramunei Petuchovaitėi.

Kalbėjosi Gediminas Zemlickas

Bilo Geitso pinigai kelyje į Lietuvą

Kazickai (*Kazickas Family Foundation*) vykdo Lietuvos mokyklų kompiuterizavimo projektus.

Labai svarbus dalykas jau vien tai, kad Fondo lėšos ateis į Lietuvą, kad viešosios bibliotekos pateko į veiksmingą filantropijos tinklą. Remdamasis Lietuvos bibliotekų pa-

bučių pasirengę naudotis esamomis ar būsimomis galimybėmis.

Labai svarbu kurti ir lietuvišką turinį. Tai jau ne šių projektų, bet kitos veiklos dalis. Geitsų fondas remia kompiuterinių tinklų prieinamumą, o norint, kad mūsų žmonės naudotųsi ta technika ir galimybė-

Gedimino Zemlicko nuotraukos